

STUDIJA O RURALNOM RAZVOJU I ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE U PREKOGRANIČNOM REGIONU REPUBLIKE SRBIJE I BOSNE I HERCEGOVINE (GRAD LOZNICA I OPŠTINA HAN PIJESAK)

Jul 2024. godine

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

SADRŽAJ

1. O PROJEKTU "RAZVOJ RURALNOG TURIZMA KAO OSNOVA ZA BUDUĆI ODRŽIVI RAZVOJ U PREKOGRANIČNOM REGIONU SRBIJE I BOSNE I HERCEGOVINE"	3
2. O PROJEKTNOM ZADATKU	4
3. GRAD LOZNICA	5
4. OPŠTINA HAN PIJESAK	19
5. SWOT ANALIZA	42
6. POTENCIJALI I MOGUĆNOSTI ZA PREKOGRANIČNU SARADNJU	50
7. ANALIZA ZAJEDNIČKIH POTENCIJALA ZA RURALNI RAZVOJ U LOZNICI I HAN PIJESKU I MERE ZA PROMOCIJU	53

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

1. O PROJEKTU “RAZVOJ RURALNOG TURIZMA KAO OSNOVA ZA BUDUĆI ODRŽIVI RAZVOJ U PREKOGRANIČNOM REGIONU SRBIJE I BOSNE I HERCEGOVINE”

“Razvoj ruralnog turizma kao osnova za budući održivi razvoj u prekograničnom regionu Srbije i Bosne i Hercegovine” („Development of rural tourism as a basis for future sustainable development in the cross-border region of Serbia and Bosnia and Herzegovina“) koji se realizuje iz sredstava predpristupne pomoći Evropske unije (IPA), kroz Program Prekogranične saradnje Srbija – Bosna i Hercegovina, a sprovodi ga opština Han Pijesak (BiH), u partnerstvu sa lovačkim udruženjem „Studena Gora“, iz Han Pijeska (BiH) i gradom Loznica i lovačkim udruženjem „Gučevo“, iz Loznice (Srbija).

Osnovni cilj projekta je povećanje konkurentnosti prekograničnog regiona i promocija ruralnog turizma kroz unapređenje turističke infrastrukture, nove turističke proizvode i usluge i unapređenje partnerstva i saradnje u prekograničnom regionu.

Osnovne aktivnosti na projektu su rekonstrukcija lovačkih domova u Loznici i Han Pijesku, osnivanje Centra za promociju ruralnog turizma u prekograničnom regionu u Loznici, unapređenje infrastrukture u lovištima kroz rekonstrukciju postojećih i izgradnju novih hranilišta i čeka za posmatranje životinja i divljači, obeležavanje i mapiranje staza za pešačenje i biciklizam u Han Pijesku i Loznici i postavljanje edukativnih panoa, izrada studija i analiza, promotivne aktivnosti ruralnog turizma u prekograničnom region, nabavka terenskih vozila za lovačka udruženja iz Han Pijeska i Loznice, obeležavanje životinja u Han Pijesku i uspostavljanje sistema praćenja životinja.

Učešće u predviđenim zajedničkim prekograničnim projektnim aktivnostima dovešće do jačanja prekograničnih odnosa i povezanosti partnera i lokalnih zajednica, podizanja imidža prekograničnih destinacija i podsticanja posete turista sa obe strane granica.

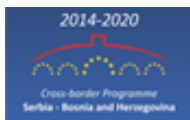
Implementacioni period projekta je 24 meseca, od 07. septembra 2023.godine do 06. septembra 2025.godine.

Ciljne grupe projekta su:

- Lokalne vlasti i institucije koje se bave razvojem i promocijom ruralnog turizma –
- Lokalni pružaoci usluga u oblasti ruralnog turizma (lovačka društva, restorani, smeštajni objekti, pružaoci usluga, itd.).

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

2. O PROJEKTNOM ZADATKU

Ovaj projektni zadatak je planiran u projektnoj aktivnosti broj 2.2.1. Izrada studije o ruralnom razvoju i zaštiti životne sredine u prekograničnom regionu Republike Srbije i Bosne i Hercegovine i izrada Strategije razvoja turizma za opštinu Han Pijesak

Osnova projektnog zadatka je sprovođenje istraživanja, mapiranje i analiza potencijala za razvoj ruralnog turizma u prekograničnom regionu Srbije i BiH.

Projektni zadatak se sastoji iz nekoliko celina, i to:

- Istraživanje i mapiranje ključnih turističkih mesta, turističkih atrakcija i lokaliteta u gradu Loznici i opštini Han Pijesak
- Opisi ključnih turističkih mesta, turističkih atrakcija i lokaliteta u gradu Loznici i opštini Han Pijesak
- Detaljne mere promocije ključnih turističkih mesta, turističkih atrakcija i lokaliteta u gradu Loznici i opštini Han Pijesak
- Studija treba da opiše, mapira i pruži konkretne aktivnosti (projekte) za razvoj ruralnog turizma, promociju ruralnog turizma i biodiverziteta u prekograničnom regionu.

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

3. GRAD LOZNICA / REPUBLIKA SRBIJA

U podnožju planine Gučevo, nedaleko od reke Drine nalazi se Loznica. Smeštena je na dodiru aluvijalne ravni reke Drine, sa jedne strane, i severozapadnih padina Gučeva, sa druge strane, i dolinskim stranama rečice Štire. Loznica je privredni, saobraćajni i kulturni centar ovog dela Podrinja. Imala je važnu ulogu u istoriji kao granični grad Kneževine Srbije, isturena prema bosanskom pašaluku kada je bila okružno mesto, a kasnije kao središte Sreza jadrarskog, a potom lozničkog.

Geografski položaj Loznice uslovljava blagu klimu sa dosta najtoplijih dana u godini i malim kolebanjima temperature. Loznica je grad za koji turisti kažu da je poseban i da ima dušu. Jedan grad nije samo naseobina i teritorija, to su pre svega ljudi, stvaraoci, kultura. Lozničani su gostoprimljivi i privrženi svom zavičaju, ponosni na svoju istoriju i brinu o očuvanju tradicije i kulture, govore najčistiji srpski književni jezik i pišu ćirilicom.

ISTORIJSKI PREGLED

Loznica se prvi put pominje u povelji kralja Milutina, kada je Katarina, supruga Milutinovog brata Dragutina, podigla obližnji manastir Tronošu (1317. godina). Po podatku iz 1533. godine u Loznici je po popisu stanovništva živelo pretežno muslimansko stanovništvo. Nakon višegodišnjeg ropstva stanovništvo Jadra i Loznice, u želji da se oslobodi turske vlasti, aktivno se uključuje u zajedničku borbu srpskog naroda, odmah po izbijanju ustanka 1804. godine. Sve vreme ustaničkog ratovanja od 1804 - 1813. godine, u Loznici i okolini odvijaju se brojne i teške borbe protiv Turaka, koje su do 1813. godine bile veoma uspešne. Ponovni povratak Turaka u Loznicu 1813. godine i uključenje Loznice i Jadra u Zvornički sandžak, stvorilo je izuzetno tešku situaciju sa kojom se narod nije mirio.

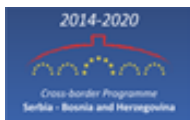

Loznica i Jadar ulaze u sastav Kneževine Srbije za vreme Miloša Obrenovića, donošenjem hatišerifa sultana Mahmuda II, novembra 1833. godine, o pripajanju šest otrgnutih nahija Srbiji. Loznica je dobila status varošice 16. juna 1866. godine u slobodnoj Kneževini Srbiji i taj dan se svečano obeležava kao Dan grada. Ratovi 1912 - 1913. godine, a posebno prvi svetski rat 1914 - 1918. godine, za izvesno vreme zaustavljaju privredni razvoj i znatno smanjuju broj stanovnika Loznice i okoline. Po završetku Prvog svetskog rata, Loznica ostaje središte sreza sa oko 5000 stanovnika. Nekoliko posleratnih godina činilo je kratkotrajni period obnove i relativnog privrednog napretka, što je karakterisalo većinu gradova bivše Kraljevine.

Svetska ekonomska kriza 1929 - 1930. godine osetila se i u Jadrarskom srezu i Loznici, najviše kroz pad cena poljoprivrednih proizvoda. Privredni uspon počeo je sredinom tridesetih godina, otvaranjem nekoliko trgovačkih i zanatskih radnji u Loznici. Preuzimanje rudnika antimona u Loznici, od strane nemačkih industrijalaca, 30-tih godina, doprinelo je izvesnom jačanju privrede. Međutim taj uspon razvoja privrede Loznice i Jadra prestaje po izbijanju Drugog svetskog rata (1941 - 1945. godina).

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

Korenite izmene strukture privrede Loznice nastaju krajem 50-tih godina, izgradnjom i početkom redovne proizvodnje u hemijskoj industriji „Viskoza“ - industriji viskoznih proizvoda i celuloze. Obim i značaj industrijske proizvodnje hemijske industrije „Viskoze“ ubrzali su razvoj i drugih privrednih oblasti u Loznici (saobraćaj, trgovina, građevinarstvo, zanatstvo, bankarstvo i dr.), koji postaju značajni faktor u ostvarivanju daljeg privrednog razvoja Loznice i poboljšanja životnog standarda građana. Nagli industrijski razvoj Loznice pozitivno se odrazio na uslove života, strukturu i zaposlenost stanovništva. Devedesetih godina, usled ratnih dešavanja, kao i sankcija kojima je naša zemlja bila izložena, privreda Loznice stagnira, a životni standard građana značajno opada.

Grad Loznica, kao i mnoge lokalne samouprave u Srbiji, tokom 2000-tih prolazi kroz buran period tranzicije, koja ostavlja teške posledice na privredu ovog kraja. Međutim, poslednje dekade je pokazatelj veoma značajnih promena koje se dešavaju u Loznici oličene u sveukupnom, dinamičnom privrednom i društvenom napretku grada. Došlo je do promene privredne klime, koja se oslikava kroz dolazak stranih investitora u grad, kao i kontinuiran razvoj lokalne privrede što je doprinelo većem upošljavanju građana Loznice i okoline. Danas je Loznica mesto savremene putne infrastrukture, mesto modernih sportskih objekata: fudbalskog stadiona izgrađenog po UEFA standardima, sportskih hala, bazena i drugih objekata kroz koje se veliki broj mladih Lozničana aktivno bavi sportom i vođenjem zdravih stilova života. Loznica je grad u koji u potrazi za poslom i boljim životnim standardom dolazi sve veći broj ljudi iz čitavog Podrinja i koji krupnim koracima izrasta u jedan moderan grad.

GEOGRAFSKE I PRIRODNE KARAKTERISTIKE

Grad Loznica se nalazi u Zapadnoj Srbiji, u graničnom području prema Bosni i Hercegovini (Republici Srpskoj). Prema administrativnoj podeli pripada Mačvanskom okrugu, u čiji sastav pored Loznice ulazi grad Šabac i opštine: Bogatić, Koceljeva, Vladimirci, Krupanj, Ljubovija i Mali Zvornik. Površina grada iznosi 612 km² i prostire se na 54 naseljena mesta.

U fizičko-geografskom pogledu, teritorija grada pripada donjem Podrinju. U reljefu se ističu tri morfološki izrazite celine: planinski masivi na severoistoku (Cer 687 m i Iverak 426 m), područje podrinjskih planina na jugozapadu (Gučevo 779 m) i severni deo Boranje (881 m) i ravničarski i valovito brežuljkasti tereni između ove dve celine (dolina Drine sa Jadrom i Lešnicom). Područje grada Loznica tangira sa zapadne strane reka Drine koja predstavlja okosnicu njegove hidromreže i u koju se ulivaju sve veće reke područja (Jadar, Lešnica, Žeravija, Štira, Trbušnica). Loznica sa okolinom predstavlja svojevrsnu oazu župnog klimata (umereno kontinentalna), po kojem se primetno razlikuje od podneblja susednih predela. Leta u Loznici su nešto manje topla, a zime manje hladne nego u okolnim gradovima. Srednja godišnja temperatura vazduha u Loznici je 11°C, stvarno trajanje sunčevog sjaja (efektivna insolacija) iznosi godišnje prosečno 2.041 sati, u proseku se godišnje izluči 800-1000 mm padavina, a čestina vetra je relativno mala – 282%. Teritorija grada Loznice izuzetno je

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

bogata vodnim resursima koju čine mnogobrojne reke, podzemne vode, obični i termo-mineralni izvori.

DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE

Kretanje broja stanovnika na teritoriji grada Loznice ima trend pada pri stopi od 0,8% godišnje u periodu od 2011. do 2022. godine. Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku u 2011. godini na teritoriji grada Loznice živelo je 79.456 ljudi, a u 2022. godini taj broj je 72.062. Smanjeni broj stanovnika uzrokovan je socio-ekonomskim migracijama stanovništva. Ovaj negativan trend odgovara trendu koji je prisutan na skoro celoj teritoriji Republike Srbije. U istom periodu od 2011. do 2022. godine (između dva popisa) broj umrlih konstantno je bio veći od broja živorođenih, što ukazuje na negativan prirodni priraštaj. Prosečna starost građanina Loznice u 2022. godini iznosila je 44,0 godina, dok je indeks starenja 153,2. Demografski proces starenja stanovništva izraženiji je iz godine u godinu. Udeo mladih u ukupnom broju stanovnika nastavlja da opada, dok udeo starih u ukupnom broju stanovnika nastavlja da raste.

Prema poslednjem popisu stanovništva iz 2022. godine najveći broj stanovnika živeo je u naseljima koja su bliže gradskom jezgru. Negativni demografski trendovi najizraženiji su u seoskim naseljima koja su udaljena od centra grada. Prema popisu stanovništva iz 2022. godine na teritoriji naseljenih mesta Loznice i Banja Koviljača (gradska naselja) živelo je 23.988 ljudi, što je činilo 33,2% ukupnog stanovništva. Pored naseljenog mesta Loznice najveća naseljena mesta su Klupci, Lozničko Polje, Lešnica, Lipnički Šor i Runjani.

OBRAZOVANJE

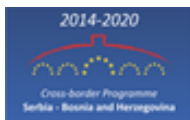
Najvažniji potencijal jednog grada i države jesu mladi, a obrazovanje je osnov celokupnog razvoja jedne zajednice, te stoga grad Loznica godinama unazad brižljivo i planski pristupa unapređenju uslova u ovoj veoma važnoj sferi društvenog života. Kvalitetno i svima dostupno obrazovanje je cilj kome i Vlada Srbije teži, kao što želi da odgovori i na izazove kako školovati mlade za zanimanja koja će postojati u budućnosti. Svake godine se pruža podrška obrazovanju kroz izdvajanja za tekuće

troškove, potom za kapitalno održavanje objekata, za stručno usavršavanje nastavnog kadra, jubilarne nagrade, kroz naknadu prevoza za učenike i nastavnike osnovnih škola koji putuju, do stipendiranja i nagrađivanja najboljih i najtalentovanijih učenika i studenata.

Na teritoriji grada Loznice postoji 1 predškolska ustanova sa 7 objekata i 2 izdvojena odeljenja, 14 osnovnih škola sa 28 izdvojenih odeljenja i 4 srednje škole u okviru sistema državnog školstva, kao i

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

Osnovna muzička škola „Vuk Karadžić“ i Regionalni centar za talente „Loznica“. U okviru privatnog obrazovanja na teritoriji grada postoji jedna srednja škola i dve visokoškolske ustanove. Prema podacima iz 2022. godine u sistemu predškolskog obrazovanja na teritoriji grada bilo je obuhvaćeno 1.673 dece, u sistemu osnovnog obrazovanja 5.556 učenika, dok je u sistemu srednjeg obrazovanja bilo obuhvaćeno 2.876 učenika. Više od ¼ budžeta grada je izdvojeno za ulaganje u obrazovanje.

Grad Loznica kao odgovorna lokalna samouprava nastavlja finansijski da podržava najbolje lozničke učenike i studente, odnosno njihovo stipendiranje. U 2022. godini pravo na gradsku nagradu ostvarilo je 93 studenta i 32 učenika, dok je u 2023. godini pravo na istu ostvarilo 92 studenta i 52 učenika. Ovu meru, odnosno nagradu od njenog uvođenja koristilo je preko 2000 mladih sugrađana. S obzirom na ubrzani privredni razvoj grada neophodno je uvođenje novih obrazovnih profila u srednje škole i otvaranje visoko-školskih ustanova. U 2023. godini završena je izgradnja inovacionog startup centra, ukupne površine 800 m². Očekuje se da će se u ovom objektu razvijati inovaciona rešenja u oblasti digitalizacije, što će doprineti zapošljavanju i sprečiti odliv mladih iz Loznice. Inovacioni startup centar omogućiće dodatno usavršavanje mladih sa teritorije grada, lokalne zajednice, kao i svih zainteresovanih lica iz regiona, kao i privredni i društveni razvoj u oblasti inovacija i inovacionog preduzetništva na teritoriji grada.

KULTURA

Loznica je grad velikana, Vuka Stefanovića Karadžića, Jovana Cvijića, Miodraga Miće Popovića, Antonija Ante Bogićevića i Aleksandara Saše Petrovića i mnogih drugih, koji neguje jezički i kulturni identitet, promoviše, održava i neguje svoje materijalno kulturno nasleđe i nematerijalnu kulturnu baštinu. Ustanove kulture na teritoriji grada Loznice su Centar za kulturu "Vuk Karadžić" Loznica i Biblioteka Vukovog zavičaja. Bogato kulturno-istorijsko nasleđe u

potpunosti je sagledivo kroz aktivnosti koje sprovodi Centar za kulturu „Vuk Karadžić“, u čijem se sastavu nalazi više organizacionih jedinica, a to su: Vukov dom kulture, Muzej Jadra, Stalna postavka Miće Popovića i Vere Božičković Popović, znamenito mesto Tršić, znamenito mesto Tekeriš, Spomen-kompleks Gučevo.

Uredbom Vlade Republike Srbije iz 2019. godine, zaštićeno područje „Kulturni predeo Tršić-Tronoša“, stavljeno je pod zaštitu i po kategorizaciji zaštićenih područja pripada 1. kategoriji, odnosno definisano je kao zaštićeno područje od međunarodnog, nacionalnog, izuzetnog značaja.

„Kulturni predeo Tršić-Tronoša“ prostorno obuhvata dve veoma bitne celine: Tršić sa Vukovom spomen kućom sa svim objektima narodnog graditeljstva, okolne šumske komplekse i selo Korenitu u kom se nalazi manastir Tronoša. Za kulturni

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

predeo su vezane i dve tradicije-manifestacija „Vukov sabor“, kao i običaj izlivanja ratarskih sveća u manastiru Tronoša. „Vukov sabor“ kao manifestacija, ujedno sa običajima izlivanje ratarskih sveća, paljenje petrovdanskih lila (lilanje), izrade krstova od vremena, upisan je na listu nematerijalnog kulturnog nasleđa Republike Srbije.

Najstarija manifestacija sa ovih prostora, „Vukov sabor“, negujući jezik i pismo čuva kulturni identitet jednog naroda, povodom 90. saborovanja 15. februara 2023. godine postala je dobitnik priznanja Sretenjskog ordena II reda. Sistem kulture u gradu Loznici čine aktivnosti u obliku tradicionalnih manifestacija i istorijskih obeležavanja koje organizuje Centar za kulturu „Vuk Karadžić“ Loznica.

„Vukov sabor“, „Đački Vukov sabor“, „Svet Žena“, „Mićini i Verini dani“, „Međunarodna multimedijalna studentska kolonija“ u Tršiću, „Dani Jovana Cvijića“, kao i obeležavanje svih istorijskih događaja, nacionalnih i međunarodnih praznika su tradicionalne manifestacije i kao takve podstiču razvoj i očuvanje kulture sećanja. Kulturno umetničko društvo „Karadžić“ osnovano 1850. godine, jedno je od najstarijih organizovanih kulturno-umetničkih društava na Balkanu i u Evropi. Udruženja iz oblasti kulture organizovanjem i učešćem na brojnim manifestacijama takođe promovišu kulturno nasleđe našeg grada u zemlji i inostranstvu.

Biblioteka Vukovog zavičaja je najstarija ustanova kulture u Loznici. Osnovana je 1868. godine, kao jedna od sekcija Kulturno prosvetnog društva „Podrinska sloga“. Osnivač Biblioteke bio je prota Ignjat Vasić, koji je poklonio plac za izgradnju čitaonice. Kamen temeljac je položio Milan Obrenović, tada dečak, a potonji kralj Srbije, unuk Tomanije Obrenović i praunuk vojvode Ante Bogićevića. U to vreme, Biblioteka je u svom fondu imala oko 500 knjiga i dvadesetak domaćih i stranih časopisa. Knjižni fond je s godinama uvećavan, ali i dva puta uništavan u ratovima.

Od 2008. godine, Narodna biblioteka „Vuk Karadžić“, promenila je ime u Biblioteka Vukovog zavičaja. Po inventarnim knjigama, Biblioteka sada raspolaže sa oko 125 000 knjiga, od čega je u kategoriji aktivnog fonda oko 68.200 knjiga. Biblioteka Vukovog zavičaja danas predstavlja modernu informaciono-obrazovnu ustanovu, čije usluge koristi više od četiri hiljade čitalaca godišnje. Pored osnovne delatnosti, koja se sastoji u poslovima nabavke knjiga i druge bibliotečke građe, njihove obrade, čuvanja i davanja na korišćenje, Biblioteka radi na popularisanju kulture i organizovanju raznih programa sa kvalitetnim sadržajima, pri čemu se, posebno, vodi računa o pridobijanju onih struktura koje treba da izgrade pravilan odnos prema knjizi, biblioteci i svim ostalim vidovima duhovnog i kulturološkog napretka. Sedište Biblioteke je u Loznici, u zgradi renoviranoj sredstvima NIP-a, tokom 2006. i 2007. godine. U njoj se nalaze četiri čitaonice, Zavičajno odeljenje, Pozajmno i Dečje odeljenje, Odeljenje naučne knjige i Odeljenje za obradu knjiga. Biblioteka ima svoje ogranke u Lešnici i Banji Koviljači.

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

Na prostoru Tršića nalazi se naučno-obrazovno kulturni centar „Vuk Karadžić“ koji za svoj osnovni cilj ima zaštitu srpskog nematerijalnog kulturnog nasleđa, negovanje i popularisanje srpske kulture, a pre svega srpskog jezika i ćirilskog pisma, kao i negovanje, izučavanje i popularisanje, posebno među mladima, dela Vuka Karadžića, kao reformatora srpskog jezika i srpske ćirilice. U ovom centru se prioritetno izučavaju nacionalne discipline, one koje ulaze u osnovu srpskog nacionalnog identiteta, a to su pre svega filološke nacionalne discipline. Najbitniji sadržaji centra podrazumevaju uključenje što više mladih u različite stalne ili povremene aktivnosti, i njihovo povezivanje sa aktivnostima poslenika sa univerziteta i naučnih instituta. Centar ima tri osnovne vrste delatnosti: 1) obrazovnu delatnost, 2) obrazovno-istraživačku delatnost, i 3) stručno-naučnu delatnost.

ZDRAVSTVO I SOCIJALNA ZAŠTITA

Ustanove koje pružaju zdravstvene usluge na teritoriji grada Loznice su Dom zdravlja „Dr Milenko Marin“ i Opšta bolnica Loznica.

Dom zdravlja "Dr Milenko Marin" - Loznica je osnovan kao zdravstvena ustanova koja obavlja zdravstvenu delatnost na primarnom nivou zdravstvene zaštite. U okviru medicinskog dela raspolaže sa sledećim službama: opšta medicina, medicina rada, služba za zdravstvenu zaštitu žena, služba za zdravstvenu zaštitu dece i omladine, polivalentna patronažna služba, služba stomatološke zdravstvene zaštite, služba laboratorijske dijagnostike i služba hitne medicinske pomoći. U okviru Doma zdravlja postoji mreža 15 zdravstvenih ambulanti (zdravstvene ambulante).

Opšta bolnica Loznica je osnovana kao zdravstvena ustanova koja obavlja zdravstvenu delatnost na sekundarnom nivou zdravstvene zaštite, kao nastavak dijagnostike, lečenja i rehabilitacije na primarnom nivou. Osnovana je za teritorije opština Loznica, Mali Zvornik, Ljubovija i Krupanj.

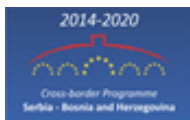
Centar za socijalni rad „Loznica“ je ustanova koja odlučuje o ostvarivanju prava korisnika utvrđenih Zakonom o socijalnoj zaštiti i o korišćenju usluga socijalne zaštite koje obezbeđuje Republika Srbija i jedinica lokalne samouprave i vrši druge poslove utvrđene zakonom i propisima donetim na osnovu zakona. U skladu sa aktima jedinice lokalne samouprave učestvuje u poslovima planiranja i razvoja socijalne zaštite u jedinici lokalne samouprave, a poslove zaštite porodice, pomoći porodici i starateljstva, u smislu Porodičnog zakona, vrši kao organ starateljstva.

Na evidenciji Centra za socijalni rad u 2022. bilo je 5.645 ljudi. Grad Loznica Odlukom o pravima i uslugama socijalne zaštite grada Loznice, obuhvata sledeće lokalne socijalne usluge:

- Pomoć i nega u kući
- Dnevni boravak za decu i omladinu sa smetnjama u razvoju
- Lični pratilac deteta
- Smeštaj u prihvatilište i prihvatnu stanicu
- Stanovanje uz podršku za mlade koji se osamostaljuju ("Kuća na pola puta")

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

- Socijalno stanovanje u zaštićenim uslovima - Savetodavno - terapijske i socijalno/ edukativne usluge

U Loznici se delatnošću socijalne zaštite bave sledeće ustanove:

1. Centar za socijalni rad, a okviru ove institucije funkcionišu i:
 - Usluga pomoć u kući,
 - Dnevni boravak za decu i omladinu sa smetnjama u razvoju „Sunce“,
2. Dom za decu bez roditeljskog staranja „Vera Blagojević“- Banja Koviljača,
3. Centar za hraniteljstvo i porodični smeštaj,
4. Crveni krst Loznice.

SPORT

Loznica je grad sporta, a brojni sportski klubovi i postignuti rezultati, kao i veliki broj takmičenja to i potvrđuje. Na teritoriji grada Loznice aktivno deluje preko 100 klubova i sportskih organizacija, pri čemu je najveći broj fudbalskih, a pored njih postoje košarkaški, rukometni, odbojkaški, šahovski, streljački klub, kao i teniski i stonoteniski klubovi.

Od klubova boričких veština, aktivni su klubovi za boks, ful kontakt, kik boks, tekvondo, karate. Za rekreativce tu su fitnes klubovi, a za ljubitelje prirode i motora, tu su planinarski klub, ribolovački i lovački klubovi, trkački klub, biciklistički klubovi, moto klubovi i paraglajding klub. U prethodnom periodu akcenat je bio na izgradnji dečijih igrališta, teretana na otvorenom i trim staza.

Prethodni period karakteriše intenzivan razvoj sportske infrastrukture, počevši od uređenja školskih terena, sala za fiskulturu, teretane na otvorenom do velikih projekata kao što je izgradnja fudbalskog stadiona i atletskog stadiona na Lagatoru. Na samo 15 km udaljenosti nalaze se tri zatvorena sportska objekta: hala „Lagator“, školski sportski objekat u Lešnici, školski sportski objekat u Banji Koviljači. U toku je izgradnja dve nove fiskulturne sale; sala Gimnazije i sala u Jadranskoj Lešnici. Javni sportski objekti su sportski objekti u javnoj svojini Grada Loznice, čiji su korisnici škole na teritoriji grada Loznice i Ustanova za fizičku kulturu „Lagator“ Loznica. Do kraja avgusta 2024. godine planirana je izrada projektno-tehničke dokumentacije za izgradnju zatvorenog bazena na teritoriji grada.

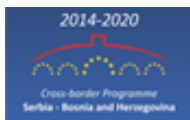
PRIVREDA

Grad Loznica je u prethodnom periodu doživeo je izuzetan privredni, a pre svega industrijski razvoj. U 2021. godini u celosti je popunjen prostor industrijske zone „Šepak“ i odmah su započete aktivnosti na formiranju nove industrijske zone „Sever“. Pored ovoga, u drugim delovima grada formirane su mini zone privređivanja koje su stvorile uslove za nove fabrike i veliki broj privrednih društava i preduzetničkih radnji, što

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

jasno govori o postojanosti i jačanju lokalne privrede . Loznica je od strane NALED-a u 2021. godini proglašena za „šampiona preduzetništva“ što dovoljno govori o privrednom ambijentu Loznici.

U 2021. godini dolazi do blagog pada broja aktivnih preduzetničkih radnji zbog pandemije COVID-19. U 2022. godini može se uočiti porast broja preduzetničkih radnji u odnosu na prethodnu godinu. Uprkos kriznom periodu zabeležen je opšti napredak u poslovanju preduzetnika, rastom poslovnih prihoda, neto dobitka, ukupne aktive i kapitala.

Kao i kod preduzetnika tako je i kod privrednih društava došlo do blagog smanjenja broja aktivnih u 2021. usled pandemije COVID-19. Na teritoriji grada Loznice u 2023.godini poslovalo je 1.015 privrednih društava. Privredna društva su uspela u uslovima otežanog poslovanja, da održe čak i unaprede finansijske performanse u periodu od 2019. do 2023. godine. Došlo je do rasta poslovnih prihoda, neto dobitka, ukupne aktive i kapitala. Mnogo veći je broj privrednih društava sa neto dobitkom u odnosu na ona sa neto gubitkom. Treba istaći značajnu podršku privredi u datom periodu kako sa lokalnog, tako i sa republičkog nivoa.

Jačanje privrede u prethodnom periodu dovelo je do značajnog smanjenja broja nezaposlenih lica na evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje. Grad Loznica u saradnji sa Nacionalnom službom za zapošljavanje dugi niz godina sprovodi Lokalni akcioni plan zapošljavanja čije su mere svakako doprinele smanjenju nezaposlenosti. Uprkos problemima izazvanim pandemijom u periodu od 2019. do 2022. došlo je do smanjenja broja nezaposlenih pri stopi od 18,4% godišnje. Prema polnoj strukturi nezaposlenih, veći je udeo žena u odnosu na muškarce 56,4%, naspram 43,6%.

Uporedo sa povećanjem broja privrednih subjekata i zaposlenih, došlo je do rasta prosečnih neto zarada. U periodu od 2019. godine do 2022. godine prisutan je trend rasta neto zarada na teritoriji grada Loznice.

POLJOPRIVREDA

Stanje poljoprivrede na teritoriji grada Loznice odražava stanje koje je prisutno na najvećem delu teritorije Republike Srbije. U strukturi poljoprivrednih gazdinstava dominiraju poljoprivredna gazdinstva sa malim zemljišnim posedima i mešovitom proizvodnjom. Postoji nedostatak preradnih kapaciteta, odnosno najveći deo proizvoda prodaje se u primarnom obliku kao sirovina.

Procenat površina koje se navodnjavaju je nizak i iznosi 3,6%. Prisutan je pad broja svih kategorija stoke. Najveći broj stoke nalazi se u vlasništvu malih poljoprivrednih gazdinstava.

Na teritoriji grada Loznice u 2023. godini registrovano je 4.520 aktivnih poljoprivrednih gazdinstava. Površina koju obrađuju ova gazdinstva iznosi 16.777 ha, dok je prosečna površina gazdinstava 3,73 ha. Ukupne poljoprivredne površine grada Loznica iznose 38.206 ha, dok oranice zauzimaju 33.046 ha. Prinosi koji se ostvaruju su iznad proseka Republike Srbije i poljoprivredne površine su relativno

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

plodne za sve ratarske kulture. Žita zauzimaju 16.840 ha, pod industrijskim biljem nalazi se 1.120 ha, pod krmnim biljem je 6.905 ha, povrće zauzima 2.730 ha, a pod voćarskim kulturama nalazi se 3.930 ha.

Poljoprivredna savetodavna i stručna služba „Poljosavet“ d.o.o. pruža usluge i sprovodi aktivnosti namenjene unapređenju poljoprivredne proizvodnje na području grada Loznice. Usluge koje pruža „Poljosavet“ obuhvataju savetodavne aktivnosti radi podizanja opšteg znanja poljoprivrednih proizvođača, agrohemijske analize zemljišta, informisanje poljoprivrednih proizvođača, prognozno izveštajni poslovi, izvođenje demonstracionih ogleda i slično.

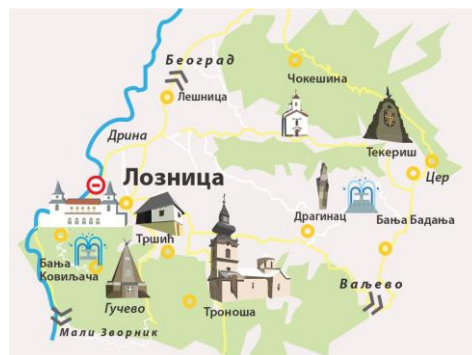

TURIZAM

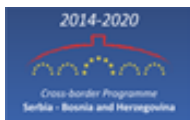
Turizam na teritoriji grada Loznice je poslednjih godina u znatnoj meri osnažen i predstavlja značajan sektor privrede. Međutim, dosadašnji razvoj turizma je neravnomeran, jer se ponuda prvenstveno bazirala na banjskom, odnosno zdravstvenom turizmu (Banja Koviljača), i kulturnom nasleđu (Tršić i Tronoša). S obzirom na profil preovlađujućih korisnika usluga (PIO fond, đaci, omladina, izletnici), u ovim oblicima turizma ostvaruje se relativno nizak stepen prometa te bi trebalo aktivirati i druge delimično iskorišćene i neiskorišćene potencijale. Loznica, kao turistička destinacija ima potrebu za kreiranjem turističkih proizvoda za posebne oblike turizma. Na taj način moguće je obezbediti stabilniji i održiviji razvoj turizma koji će obuhvatiti do sada zanemarene ili nedovoljno iskorišćene potencijale i prostore čime bi se obezbedio i ravnomerniji teritorijalni razvoj turizma. U ovom procesu potrebno je animirati lokalne turističke agencije da formiraju turističke aranžmane koje će ponuditi turističkom tržištu u cilju ekonomske valorizacije turističkih proizvoda.

Grad Loznica ima usvojen Program razvoja turizma od 2021-2025. godine. Ključni turistički proizvodi prepoznati Strategijom razvoja turizma Republike Srbije, implementirani u Program razvoja turizma grada Loznice 2021-2025. godine su: kulturno nasleđe, planinski turizam, ruralni turizam, manifestacije/događaji, tematske rute, specijalni interesi, kojima svakako treba dodati spa&wellnes/zdravstveni turizam. Pored pomenutih turističkih proizvoda grad Loznica poseduje potencijal za razvoj turizma gradova i poslovnog turizma (MICE).

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

U 2021. i 2022. godini, nakon završetka pandemije COVID-a 19, dolazi do oporavka turističke privrede povećanjem broja dolazaka turista kako domaćih i stranih s jedne strane, tako i broja noćenja domaćih i stranih turista s druge strane.

Posmatrajući turističku ponudu posebnu pažnju treba usmeriti na smeštajne kapacitete koji predstavljaju jednu od ključnih poluga razvoja destinacije. Struktura smeštajnih objekata, odnosno njihovih kapaciteta izmenjena je u poslednjih nekoliko godina. U ukupnom broju ugostiteljskih objekata za smeštaj najveći udeo imaju fizička i pravna lica u nekategorisanim ugostiteljskim objektima (prenoćišta, odmarališta, vile) - 1.399 ležajeva, zatim slede fizička lica koja su kategorisala smeštajne kapacitete u domaćoj radinosti (sobe, apartmani) - 974 ležajeva. Kategoriju hotela ima pet objekata sa ukupnim brojem od 281 ležaja.

Grad ima mnogo prirodnih i kulturnih atrakcija koje bi mogle da privuku veliki broj turista. To su Tršić, Banja Koviljača, Banja Badanja, reka Drina, planine Gučevo i Cer, manastir Tronoša, Čokešina i druge.

Značajan činilac pri izboru turističke destinacije su i manifestacije koje doprinose formiranju imidža destinacije. U Loznici se tokom godine održava niz manifestacija i događaja u organizaciji različitih subjekata.

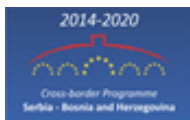
Najvažnije godišnje manifestacije su:

- Kulturne manifestacije i festivali (Vukov sabor, festival LilaLo, Pesnički pozdrav proleću, Svet žena, Festival glumačkih ostvarenja, Obeležavanje boja na Čokešini, Dan Muzeja jezika i pisma, Noć muzeja, Međunarodni festival folklor „Raspevano proleće“, Đački Vukov sabor, Međunarodni festival folklor „Pod Iverkom selo što je“, Mićini i Verini dani, Smotra veterana folklor „Godine su prolazile“, Smotra folklor „Podrinje kroz igru i pesmu“, Festival „Na raskrsnici“, Međunarodna likovna kolonija, Međunarodni festival folklor „Miodrag Miša Spernjak“, Obeležavanje Cerske bitke, Revija dokumentarnog i etno filma „Aleksandar Saša Petrović“, Obeležavanje Gučevske bitke, Dani Jovana Cvijića, Vukovi lastari)
- Tradicionalni događaji (paljenje badnjaka, Plivanje za časni krst, Svetosavski bal, Ratarske sveće, Tucijada, Spasovdanska litija)
- Dani Grada
- Ekonomske manifestacije (Etno bazari, Sajam cveća, Izložba vina, Saborsko prelo, Vidovdanski vašar, Gospojinski vašar, Pitijada, Regionalni sajam meda, Izložba gljiva)

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

- Zabavne manifestacije (Priđi srcem, Matarski defile, Dečiji karneval, Kraljevski karneval, Moto skup Lešnica, Dani mladih, Izbor za najlepšeg ljubimca, Dečja nedelja, Turistička patrola)
- Sportski događaji (Štukijada, Međunarodna izložba pasa svih rasa, Hard Enduro, Loznička regata „Drina je samo jedna“, KUP Dani Drine, Pokreni točak zdravlja, Transverzala „Vukove bogaze“).

U cilj promocije grada Loznice kao turističke destinacije, TOG Loznice koristi veliki broj marketing alata među kojima se izdvajaju: digitalni marketing, tv, radio, novine, internet portali, štampani promotivni materijal, promotivni panoji i instalacije, studijske posete novinara, snimatelja, fotografa i blogera, promotivni nastupi, sajmovi, suveniri, promo filmovi, tizeri i animacije, konferencije za medije, maskote, direktni marketing u okviru turističko-informativnog centra i TOG Loznice.

U marketing planu TOG Loznice je uvođenje i novih: više instalacija za fotografisanje, vizuelno brendiranje grada i vodećih turističkih lokaliteta, led bilbordi, slogani, novi kanali komunikacije, izrada tematskih brošura Banja Koviljača, Tršić, Loznički kuvar, prikupljanje „priča“ iz Loznice, video igrice na temu istorije, nasleđa i poznatih ličnosti Loznice, nastupi na sajmovima u inostranstvu, QR kod, blog, „gerilski marketing“, novi suveniri...

SAOBRAĆAJNA INFRASTRUKTURA

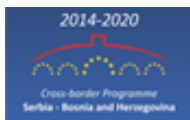
Preko teritorije grada Loznica prolaze državni putevi IB reda br. 26 - Beograd - Obrenovac - Šabac - Loznica - državna granica sa Bosnom i Hercegovinom (granični prelaz Mali Zvornik); i IB reda br. 27 - državna granica sa Bosnom i Hercegovinom (granični prelaz Trbušnica) - Loznica - Osečina - Valjevo - Lajkovac - Lazarevac - Aranđelovac - Topola - Rača - Svilajnac. Sa manjim centrima i ostalim naseljima u okruženju Loznica je povezana i mrežom državnih puteva IIA reda.

Mrežu državnih puteva upotpunjuje mreža lokalnih puteva, ulica i nekategorisanih puteva. Putna infrastruktura u direktnoj nadležnosti Grada proteže se na preko 1.700 km. Dužina lokalnih puteva na teritoriji grada Loznice po podacima iz 2023. godine iznosi 355 km od čega je 272,06 km sa savremenim kolovoznim zastorom. Prema istim podacima, ukupna dužina ulične mreže iznosi 129 km, od čega je 96 km asfaltirano.

Mreža nekategorisanih puteva na teritoriji grada ima dužinu više od 1.300 km. Grad Loznica ima formiranu i uređenu pešačku zonu (deo ulice Jovana Cvijića) koja se pruža od Gimnazijske ulice do ulice Vlade Zečevića. Pešačka zona je podeljena na dve celine zbog ukrštanja iste sa primarnom gradskom saobraćajnicom, ulicom Vojvode Mišića. U centru grada postoji Trg Vuka Karadžića (kružni tok) i školski trg-Trg Jovana Cvijića na koji se naslanjaju srednje škole. Takođe, postoji uređena pešačka staza uz reku Štiru.

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

Planirani projekti i projekti u toku od primarno kapitalnog-državnog značaja su:

- „Brza saobraćajnica Loznica-Šabac“, odnosno izgradnja nove deonice državnog puta I B reda broj 26,
- Planira se izgradnja nove deonice državnog puta I B reda broj 27 Valjevo - Loznica,
- Planira se izgradnja tranzitne saobraćajnice kojom se obilazi centar Loznice;
- Elektrifikacija postojeće železničke pruge Ruma – Šabac – Loznica - M. Zvornik,
- Izgradnja železničke pruge Valjevo – Loznica.

Završetkom navedenih projekata značajno će se olakšati transport robe i ljudi i unaprediti socio-ekonomski položaj stanovnika.

VODOVODNA I KANALIZACIONA INFRASTRUKTURA

Dužina vodovodne mreže na teritoriji grada Loznice je jedna od najvećih u Republici Srbiji i iznosi oko 850 km. Procenat pokrivenosti stanovništva pijaćom vodom na celokupnoj teritoriji grada Loznice iznosi 92%. Stanovništvo Loznice se snabdeva vodom za piće sa izvorišta „Zelenica“ koje se nalazi u Banji Koviljači, u prostoru između železničke pruge Loznica-Zvornik i reke Drine. Nedaleko od ovog prvobitnog izvorišta, uzvodno Drinom, takođe u aluvijalnoj ravni nalazi se izvorište na lokaciji „Gornje polje“. Ukupni kapacitet oba izvorišta iznosi 400 litara po sekundi. U letnjim mesecima i kod niskog vodostaja reke Drine ukupni kapaciteti oba izvorišta padaju na 340-360 litara po sekundi što otežava funkcionisanje sistema. Širina aluvijalne ravni i samim tim količina raspoložive vode veća je u nizvodnim područjima reke Drine, u delu Lozničkog Polja i dalje prema Lipničkom Šoru.

Lozničani koriste jednu od najboljih voda za piće u Srbiji, sudeći prema rezultatima redovnih višestrukih mesečnih fizičko-hemijskih i mikrobioloških analiza koje se odvijaju na dva nivoa: u laboratorijama JP „Vodovod i kanalizacija“ i Zavoda za javno zdravlje u Šapcu. U Loznici, kao i u većem delu Srbije površinske vode se ne koriste za piće, već se u tu svrhu koriste isključivo podzemne vode. Zagađivanje podzemnih voda je pre svega posledica primene đubriva, pesticida i herbicida u poljoprivredi, zatim proceđivanje sa neuređenih divljih deponija otpada, kao i neadekvatnog tretmana septičkih jama u svim seoskim naseljima. Problemu zagađenja površinskih i podzemnih voda, kao i zaštiti voda, mora se posvetiti posebna pažnja, s obzirom da je voda jedan od najvrednijih resursa kod nas, kao i u svetu.

Po podacima iz 2021. godine 37% domaćinstava priključeno je na kanalizacionu mrežu, koja je uglavnom razvijena u urbanim delovima Loznice i Banje Koviljače sa ukupnom dužinom od oko 94 km. Kanalizaciona mreža u Loznici i Banji Koviljači funkcioniše po kombinovanom principu za sanitarne i atmosferske otpadne vode, sa niskim stepenom infiltracije. Postojeći kanalizacioni sistem delimično je izgrađen u gradu i to pola prema opštem, a pola prema separacionom sistemu kanisanja otpadnih voda. Održavanje vodovodne i kanalizacione infrastrukture na teritoriji grada Loznice sprovodi JP „Vodovod i kanalizacija“.

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

ELEKTRO-ENERGETSKA INFRASTRUKTURA

Elektro distribucija Srbije d.o.o. Beograd, Ogranak Elektro distribucija Loznica za konzumno područje grada Loznice električnu energiju iz prenosnog elektroenergetskog sistema Republike Srbije preuzima na naponskom nivou 110 kV preko trafostanica TS 110/35kV „Loznica 1“, TS 110/35/10kV „Loznica 2“ i TS 110/35/10kV „Lešnica“.

U poslednjih šest godina postoji značajan kontinuitet investiranja u razvoj elektroenergetskog sistema. Izgrađena je nova trafostanica 110/35/10 kV Loznica 2 instalisane snage 31.5 MVA sa mogućnošću proširenja za još 31.5 MVA instalisane snage. Takođe je izgrađena trafostanica 35/10 kV Loznica 5 na području industrijske zone Šepak instalisane snage 16 MVA. Za poboljšanje kvaliteta isporučene električne energije na području grada Loznice izgrađeno je 18 novih trafostanica 10/0.4 kV i rekonstruisano preko 315 km niskonaponske mreže.

GASNA INFRASTRUKTURA

Kroz teritoriju grada prolazi magistralni gasovod Batajnica-Sarajevo, maksimalnog radnog pritiska 50 bara i nazivnog prečnika DN 400 mm, godišnjeg kapaciteta 420 miliona m³ prirodnog gasa.

U obuhvatu u okviru nadležnosti JP Srbija-gas postoje sledeće instalacije:

- Gasovod visokog pritiska RG-05-04 Batajnica-Zvornik-prečnik gasovoda je DN 400
- Glavna merno-regulaciona stanica (GMRS): Viskoza Loznica i Luk Loznica.

Razvojnim planovima predviđena je izgradnja nove primopredajne stanice PPS Loznica pošto se postojeća nalazi u BiH.

Usluge snabdevanja gasom na teritoriji grada Loznice pruža privredno društvo „Loznica-gas“ D.O.O. Ukupna dužina gasne mreže je 204 543 metra.

TOPLOVODNA INFRASTRUKTURA

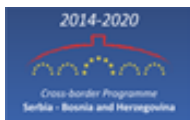
Usluge snabdevanja toplovodnom energijom na teritoriji grada Loznice pruža JKP „Toplana - Loznica“. Dužina toplovodne mreže iznosi 11 km x2 (potisna i povratna) ukupno 22 km.

Broj korisnika toplotne energije je 3.497, odnosno ukupna grejna površina koja je priključena na sistem daljinskog grejanja je 243.845,50 m². Broj korisnika stambenog prostora koji su priključeni na sistem daljinskog grejanja je 2.888, odnosno 157.171,13 m² grejne površine, dok je broj korisnika poslovnog prostora koji su priključeni na sistem daljinskog grejanja 601, odnosno 86.674,37 m² grejne površine.

ŠUME I ZELENILLO

Šumama na teritoriji grada Loznice upravlja Šumsko gazdinstvo „Boranja“ čiji je osnivač Republika Srbija. U sastavu šumskog gazdinstva nalaze se dva zaštićena područja i jedno lovište. Ukupna

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

površina pod šumom kojom gazdinstvo upravlja iznosi 33.492 ha, od toga 20.016 ha predstavljaju šume na teritoriji grada Loznice. Pošumljenost grada Loznice je 32,7% i iznad je republičkog proseka koji iznosi 29,1% što ukazuje na značaj ovog resursa. Faktori koji ugrožavaju šumski fond su: klimatske promene, suše, požari, zagađenje, nelegalna seča šuma i sl.

Grad Loznica u okviru svojih nadležnosti nastoji da ublaži ove negativne faktore sadnjom novih sadnica drveća tako što svake godine posadi oko 600 sadnica. Javne zelene površine na teritoriji grada obuhvataju površinu od 75 ha, od toga toga najveću površinu zauzima park u Banji Koviljači sa 40 ha. U narednom periodu jedan od značajnih projekata predstavlja izgradnja rekreativno-parkovskog prostora „Vidikovac“ na nešto više od 3 hektara na lokalitetu Krajišnici.

Grad Loznica po površini javnih zelenih površina i zastupljenosti vrsta drveća i žbunja dolazi među "najzelenije" gradove u Srbiji. Takođe, park u Banji Koviljači sa svojim estetskim i funkcionalnim odlikama klasičnog parka spada među najlepše parkove u banjskim lečilištima u Srbiji. Na teritoriji grada Loznice postoji jedno zaštićeno prirodno dobro: Stablo hrasta lužnjaka "Debeli grm" u naselju Runjani, površine 6,15 ari – stavljeno pod zaštitu 2003. godine.

UPRAVLJANJE KOMUNALNIM OTPADOM

Nadležno preduzeće za upravljanje komunalnim otpadom KJP "Naš dom" vrši sakupljanje, transport i odlaganje tj. skladištenje otpada. Sakupljanje se vrši organizovano na više od 70% stanovništva u gradskoj, prigradskim i seoskim sredinama kako iz domaćinstava, tako i sakupljanje komunalnog neopasnog otpada iz privrednih subjekata. I pored mera i aktivnosti koje preduzimaju nadležno preduzeće i lokalna samouprava stanje u ovoj oblasti nije zadovoljavajuće.

Odlaganje otpada vrši se na gradskoj deponiji koja se nalazi u neposrednoj blizini zaobilaznog puta. Sanacija deponije odvija se u kontinuitetu u fazama od 2011. godine i vršice se do konačnog zatvaranja, u skladu sa projektom i odobrenjem nadležnog ministarstva. Zbog svih navedenih tehničkih rešenja "gradska deponija" u Loznici sada ima status "gradsko uređeno smetlište".

Regionalni pristup upravljanja otpadom podrazumeva izgradnju većih regionalnih centara sa sanitarnom deponijom i zatvaranje svih smetlišta. Ministarstvo za zaštitu životne sredine je 2019. godine opredelilo da Grad Loznica pristupi kolubarskom regionu za upravljanje otpadom i regionalnom centru "Eko-Tamnava" Ub, te je 2023. godine potpisan ugovor o pristupanju. U izrađenoj Studiji opravdanosti

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

priključenja za grad Loznicu predviđena je izgradnja reciklažnog dvorišta i transfer stanice, gde se vrši selekcija i skladištenje sekundarnih sirovina prikupljenih primarnom selekcijom i baliranje materijala izdvojenog na liniji za selekciju otpada, kao i prijem i selekcija mešanog komunalnog otpada i po izdvajanju sirovina pretovar nerekiclabilnog otpada za dalji transport u Regionalni centar.

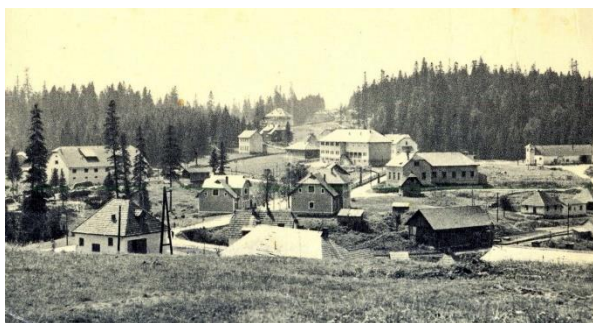
4. OPŠTINA HAN PIJESAK / BOSNA I HERCEGOVINA

GEOGRAFSKI POLOŽAJ I PRIRODNE KARAKTERISTIKE

Prema raspoloživim istorijskim dokazima, poznato je da je područje današnjeg Han Pijeska bilo naseljeno još Ilirima, plemenom Disicijata, o čemu svjedoči napola razoreni grad – utvrđenje „Pošijak“ koji je sagrađen u 11. ili 12. vijeku na brdu-grebenu „Pošijak“ pored naselja Pjenovac. Preko područja Han Pijeska je vodila Rimska cesta ili cesta soli (Via Alba Via Solaris).

Put je dobro očuvan na nekoliko lokacija, kojim se i danas koristi lokalno stanovništvo. U srednjem vijeku područje Han Pijesaka bilo je povezano s srednjovjekovnim gradom Borač i njegovim vladarima Radinovićima, odnosno Pavlovićima. Vladali su na području proljetne rijeke Bosne do rijeke Drine. U ovom periodu područje je bilo dobro naseljeno što pokazuju brojne nekropole sa stećcima, od kojih je 196 ostalo očuvano. Han Pijesak spominje se prvi put 1664. godine u putopisu Evlije Čelebije. Današnje domicilno stanovništvo vodi porijeklo od predaka koji su se tokom 18. i početkom 19. vijeka doselili iz Stare Hercegovina, današnjeg područja Crne Gore, zbog čega se ovdašnje stanovništvo naziva „Ere“.

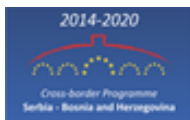

Na karavanskom putu, od Sarajeva, preko Romanije, prema Zvorniku nastalo je naselje Han Pijesak. Ovo naselje se prvi put pominje 1895. godine. Središnji položaj naselja, na obroncima planine Javor i Romanije u širem smislu, imao je presudan značaj za teritorijalni razvoj naselja i njegovo prerastanje od seoskog u gradsko središte. Prve kuće su izgrađene oko mosta

(nadvožnjaka) koji je omogućavao prelaz pješaka, karavana i zaprežnih kola. Zbog prirodnih resursa, Austrougarska vlast već 1879. godine iz Beča šalje nekolicinu stručnjaka sa zadatkom da utvrde stanje šuma na ovom području i mogućnost za eksploataciju. Šumska uprava je formirana 1900. godine. Austrougarska vlast je 1902. godine izgradila posebnu uskotračnu prugu u dužini 118 km na liniji Zavidovići – Olovo – Han Pijesak-Kusače. Na mostu se pruga koja je bila povezana preko Zavidovića sa Bečom ukrštala sa drumskim putem Beograd-Han Pijesak- Sarajevo. Austrougarski stručnjaci su svom bolesnom caru Franji Josifu predlagali izgradnju ljetnjikovca. Visoka stogodišnja šuma, čist vazduh i visoka koncentracija ozona bili su pogodni za razvoj elitnog turizma. Izgradnju mondenskog naselja spriječio je Prvi svjetski rat.

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

Brži razvoj grada počinje tek posle Prvog svjetskog rata. Tako je 1921. godine u Han Pijesku izgrađen Ljetnjikovac Karađorđevića. Srpski Monarh je ovdje provodio mnogo vremena, obavljao državničke poslove i odmarao se. Postoje izvori koji tvrde da je ovdje potpisan i Vidovdanski ustav. Kralja je u njegovoj rezidenciji posjetio i Kemal Atatürk, turski reformator, prilikom posjete Kraljevini SHS. Izgradnja Ljetnjikovca i interes kraljevske porodice za ovaj kraj podstakla je prve korake u razvoju turizma. Tako da je 1922. godine izgrađen hotel „Evropa“, a 1929. hotel Kadića i niz gostionica i kafana. Prerada drveta i eksploatacija šuma odvijala se u pet pilana.

U vremenu poslije Drugog svjetskog rata naselje se širilo prema jugu, istoku i zapadu. U ovom vremenu grad dobija mnoge funkcije opštinskog, administrativnog i privrednog središta. Osnivanjem Vojno-planinskog dobra 1948. godine, počinje sa radom mljekara, kožara, farma krava i ovaca, ergela konja. Na poljoprivrednom dobru se odvija sjetva ječma, zobi i raži. Počinje sa radom i pilana. Stanovništvo se zapošljava i bilježi se priliv stanovnika iz drugih krajeva. Sedamdesetih godina, odlukom vrhovne komande JNA odlučeno je da Han Pijesak bude vojna baza. Tih godina se gasi mljekara, kožara, a rad farmi se svodi na minimum. Iako je poljoprivreda stagnirala, izgradnjom fabrike za preradu drveta i fabrike modne odjeće dešava se privredni prosperitet koji je trajao do početka devedesetih godina.

GEOGRAFSKO-KOMUNIKACIJSKE KARAKTERISTIKE, PRIRODNE ODLIKE I RESURSI

Opština Han Pijesak smještena je u sjeveroistočnom dijelu Bosne i Hercegovine / Republike Srpske, a graniči se sa opštinama Sokolac, Olovo, Vlasenica, Milići i Rogatica. Zauzima površinu od 34.227 ha, što predstavlja 1,2% površine Republike Srpske i 0,6% površine Bosne i Hercegovine.

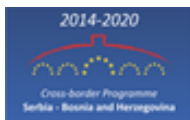
S obzirom da pripada dijelu unutrašnjih Dinarida, opština Han Pijesak ima odlike brdsko-planinskog područja, gdje dominiraju površine iznad 1000 metara nadmorske visine. Srednja nadmorska visina iznosi 1070 metara, dok se najviše kote nalaze na visini Velikog Žepa sa 1537 metara, Trešnjevca sa 1245 metara, Javornika sa 1219 metara i Visočnika sa 1250 metara. Samo naselje Han Pijesak se nalazi na nadmorskoj visini od 1100 metara i smješteno je na širem platou planine Javor.

Geografski položaj i relativno velike nadmorske visine usloveli su prisustvo planinske klime, sa manjim uticajem kontinentalne klime u toku godine, koja se odlikuje dugim i sniježnim zimama i kratkim

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

ljetima. Najhladniji mjesec u godini je januar, sa srednjom temperaturom od -4,5 stepeni Celzijusa, a najtopliji juli, sa srednjom temperaturom od 19 stepeni celzijusa.

Najznačajniji prirodni resurs opštine Han Pijesak su šume koje pokrivaju 2/3 opštine. Područje opštine Han Pijesak predstavlja jedno od najbogatijih područja šumama kao prirodnim resursom, ne samo u Republici Srpskoj nego i u BiH. Otvorenost šumskoprivrednog područja dosta je povoljna i iznosi 12,9 km/1000 ha, a otvorenost teritorije cijele opštine je 7km/1000 ha, što je takođe dosta povoljna otvorenost.

Od ostalih prirodnih resursa važno je spomenuti značajne količine građevinskog materijala: crvenog kamena „Romanita“ te šljunka, pijeska i sige, kao i kvalitet vazduha koji se ogleda u koncentraciji ozona (nezvanično na vodećem mjestu u Evropi).

DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE

Opština Han Pijesak je u zadnjih 25 godina, odnosno od početka ratnih dešavanja na ovim prostorima doživjela ogroman populacioni pad. Prema popisu stanovništva iz 2013. godine danas u opštini Han Pijesak živi manje od 4.000 stanovnika. Najveće smanjenje broja stanovništva se desilo početkom 90-ih godina prošlog vijeka, ali se ono i dalje nastavlja usljed niza ekonomskih i socijalnih faktora (nezaposlenost, neadekvatna socijalna i društvena infrastruktura, loši klimatski uslovi itd). Stanovništvo je danas u opštini prostorno organizovano u 5 mjesnih zajednica u kojima egzistira 24 naselja. Prema popisu stanovništva iz 1991. godine, struktura stanovništva je bila sljedeća: od ukupno 6.348 stanovnika – 3.699 (58,2 %) Srba, 2.544 (40,1 %) Muslimana, 7 (0,1 %) Hrvata, 68 (1,1 %) Jugoslovena, 30 (0,5 %) ostalih. Sadašnju strukturu stanovništva, prema popisu stanovništva iz 2013. godine, čini većinsko srpsko stanovništvo od 87% (2.994). Ostalo je povratnička populacija Bošnjaka od 12% (420), te Hrvati i ostali u procentu manjem od 1% (31).

Posljedice migracija i negativnog prirodnog priraštaja ogledaju se i u nepovoljnoj starosnoj strukturi stanovništva. Polna struktura stanovništva je ujednačena i ne pokazuje značajnija odstupanja kako na nivou trenda tako i u odnosu na prosjek Republike Srpske i BiH. Prema popisu iz 2013. godine u Republici Srpskoj je živjelo 51% žena i 49% muškaraca, a u Han Pijesku 53% žena i 47% muškaraca.

U starosnoj strukturi stanovništva, najveći udio predstavlja populacija između 15 i 65 godina života. Međutim, u odnosu na 1991. godinu, negativan trend se ogleda u povećanju populacije iznad 65

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

godina života sa 11% na 23% u odnosu na ukupnu populaciju i smanjenje mladih do 14 godine života sa 20% na 11%.

Naseobinska mreža na opštini Han Pijesak pokazuje tendenciju rijetke mreže naselja. U prosjeku jedno naselje zauzima 14,25 km² bruto prostora opštine, a na 1 km živi 10 stanovnika, što opštinu čini predominantno ruralnom po kategorizaciji OECD-a (granica ruralnosti je 150st/km²). Većina stanovništva (1.777 ili 52%) živi u urbanom dijelu opštine koji pokriva užu gradski centar i prigradska naselja, a 1.668 stanovnika ili 48% živi izvan urbanog dijela u 23 naseljena mjesta. Najviše stanovnika u ruralnom dijelu živi u naselju Kraljevo Polje (152), a najmanje u naselju Berkovina (3). Prosječna naseljenost u ruralnom dijelu je 73 stanovnika po jednom naselju.

U posljednjih nekoliko decenija, prirodni priraštaj u opštini Han Pijesak je izuzetno nepovoljan. Godinama unazad broj rođenih u odnosu na broj umrlih je skoro duplo manji. U periodu od 2012. do 2016. godine rođeno je 69 dječaka i 55 djevojčica (56:44). U odnosu na Republiku Srpsku gdje je najveća negativna vrijednost prirodnog priraštaja zabilježena 2015. godine od -4‰, u opštini Han Pijesak najveća negativna vrijednost prirodnog priraštaja je zabilježena 2014. godine od -10‰.

MIGRACIJE STANOVNIŠTVA

Migracije nakon 1992. godine uglavnom su izazvane ratnim dešavanjima na ovim područjima, društvenim promjenama i ekonomskom krizom. Zabilježena su migraciona kretanja iz ruralnih u razvijena urbana područja opštine, ali su prisutne i migracije ka većim i manjim gradskim centrima, pa i u mnoge države svijeta. U tom smislu, prema nezvaničnim podacima poznato je da opština Han Pijesak ima značajnu dijasporu u Sjedinjenim Američkim Državama (Čikago), Australiji, a od evropskih zemalja u Njemačkoj i Švedskoj. Saradnja sa dijasporom nije institucionalizovana, nepoznato je da li postoje zavičajna udruženja i nepoznat je broj osoba u dijaspori, a koji su porijeklom iz Han Pijeska.

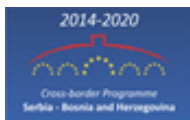
PREGLED STANJA I KRETANJA U LOKALNOJ EKONOMIJI

Privredna aktivnost na području opštine Han Pijesak uglavnom je vezana za šumarstvo i drvoprerađivačku industriju, zatim slijedi trgovina i na kraju djelatnosti kao što su proizvodnja hrane, vađenje ruda, građevinarstvo, itd. Opšta ekonomska situacija, kao i situacija vezana za istočni dio Republike Srpske - kao jedne od najnerazvijenijih regija u Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini - u opštini Han Pijesak je dovela do negativnih trendova u svim aspektima, od demografske slike, kao što je ranije navedeno, pa do ekonomskih aktivnosti, zaposlenosti, odnosno nezaposlenosti itd.

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

Broj poslovnih subjekata se u periodu 2012-2022. godine nije se značajno promijenio. Ranije, 2010. godine, zbog izmjene klasifikacije došlo je do prespodjele broja između određenih djelatnosti i oblika organizovanja. Međutim, zbog određenog broja poslovnih subjekata koji su neaktivni, a gdje nije izvršen stečaj i/ili likvidacija, stvarni broj, odnosno broj aktivnih poslovnih subjekata je značajno manji, što pokazuje broj poslovnih subjekata koji sastavljaju i predaju finansijske izvještaje.

Privrednu aktivnost u Han Pijesku obavljaju i preduzetnici, koji uglavnom vode prosto knjigovodstvo, te za njih ne postoje nikakvi finansijski pokazatelji. Odnos broja privrednih subjekata i broja zaposlenih nije u korelaciji. U djelatnosti poljoprivrede i šumarstva je došlo do gašenja jednog preduzeća, koje se kasnije integrisalo u ŠG „Visočnik“- to je AD „Mekote“ koje je zapošljavalo 36 radnika, a AD „Planina“ koja je bila državno preduzeće je privatizovana i broj radnika se smanjio sa 36 u 2006. godini na 4 u 2016. godini. Iako se broj aktivnih privrednih subjekata smanjio za 22%, smanjenje broja zaposlenih u privatnim preduzećima za 50% (najviše u sektoru drvoprerađivanja, gdje se stvara nova vrijednost zasnovana na lokalnom resuru) je negativan trend koji je najviše pogodio lokalnu ekonomiju u posljednjoj deceniji. Razlog za pad privredne aktivnosti je s jedne strane u opštoj ekonomskoj situaciji i problemima koji su prisutni u posljednjoj deceniji, a s druge strane lokalna preduzeća nisu imala organizacione, kadrovske i finansijske kapacitete da adekvatno odgovore na sve izazove tržišne ekonomije.

Ukupan broj aktivnih preduzeća u privredi (preduzeća koja imaju bilo kakvu ekonomsku aktivnost, sačinjavaju i predaju finansijske izvještaje), uključujući i javna preduzeća u 2018. je 35. što je manje za 3 preduzeća u odnosu na 2012. godinu. Jedino veliko preduzeće je ŠG „Visočnik“, srednjih preduzeća nema, dok ostala preduzeća čine mala preduzeća (od 10 do 20 zaposlenih - 10 preduzeća) i mikro preduzeća (do 10 zaposlenih - 24 preduzeća).

Pored navedenog, značajno je istaći da opština Han Pijesak u svom vlasništvu posjeduje fabriku tekstilne industrije u Mekotama, koja je u procesu privatizacije pripala opštini. Fabrika je građevinski očuvana, a izgrađena je na zemljištu površine 40.805 m². Fabrika je poslovala kao namjenski objekat tekstilne industrije, obavljala je lohn poslove, prvo u okviru industrije „Jasna“ Rogatica, a kasnije „Beko“ Beograd. 1992. godine fabrika je registrovana kao ODP „Planinka“ u vlasništvu opštine Han Pijesak i data u zakup privatnom preduzeću DOO „Lucky“, koje je kratko poslovalo nakon čega je vođen dugogodišnji sudski spor u vezi sa vraćanjem u posjed i vlasništvo opštini Han Pijesak.

Iako je najveći broj preduzeća u sektoru drvoprerađivanja (13), najveći promet se ostvaruje u sektoru poljoprivrede i šumarstva, gdje posluje 8 preduzeća uključujući i JP „Šume“ RS. Šumsko gazdinstvo „Visočnik“ Han Pijesak koje je u 2018. godini učestvovalo u ukupnom prometu na nivou privrede sa 54%. Ostala preduzeća u ovoj grani se bave uslužnim

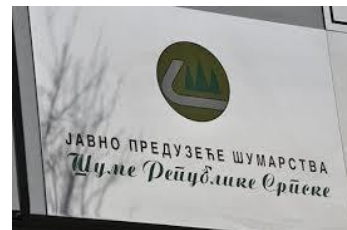
The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

djelatnostima u vezi sa izvozom i sječom u sektoru šumarstva, dok samo jedno preduzeće posluje isključivo u sektoru poljoprivrede.

ŠG „Visočnik“ je jedno od 27 organizacionih dijelova u okviru Javnog preduzeća šumarstva „Šume Republike Srpske“. Osnovna djelatnost preduzeća je uzgoj i zaštita šuma te iskorišćavanje šuma. Godišnja eksploatacija šuma se kreće od 100.000 do 150.000 m³, od kojih je preko 80% četinara (jele i smrče), a preostalo su tvrdi lišćari (uglavnom bukva).

Prema podacima sa kojima raspolaže opština Han Pijesak procjenjuje se da je na nivou preduzeća koja posluju u oblasti drvoprerađivanja instalirano kapaciteta za preradu šumskih drvnih sortimenata u obimu 150.000 m³ na godišnjem nivou. Trenutno se kapaciteti koriste u obimu manjem od 1/3.

Prosječne plate ostvarene u Han Pijesku u periodu 2012-2022. godine ne bilježe neko značajno povećanje i porasle su samo 2,5%. Prosječna bruto plata iznosi 1.173 KM, a neto 733 KM, što je manje za 13% od republičkog prosjeka.

SPOLJNOTRGOVINSKA RAZMJENA

S obzirom da je lokalna ekonomija bazirana na lokalnom resursu (šumskim drvnim sortimentima), uvoz je zanemariv - uvoz u odnosu na izvoz je 3%. U strukturi izvoza dominiraju drvoprerađivačka preduzeća koja izvoze rezanu građu i ostale drvene proizvode i učestvuju u ukupnom izvozu sa 99%. Najveća preduzeća izvoznici su: DOO „Bjelaković“, DOO „MTK Omorika“, DOO „Silvanus“, DOO „Deprom“ i DOO „God“.

Glavna djelatnost svih navedenih preduzeća je primarna prerada drveta, proizvodnja rezane građe. U 2018. godini sva preduzeća su poslovala pozitivno, a kumulativna neto dobit iznosi oko 200.000 KM. Ukupan prihod ovih preduzeća je oko 5 miliona KM što čini 75% prometa na nivou drvoprerađivanja. Broj zaposlenih u ovim preduzećima je 61.

TURISTIČKI POTENCIJALI I TURISTIČKA INFRASTRUKTURA

Opština Han Pijesak posjeduje značajne resurse i potencijale za razvoj turizma. Većina resursa se može kombinovati u jedinstven turistički proizvod. Na više mjesta u ovom dokumentu su spomenuti turistički potencijali, a u nastavku slijedi sveobuhvatan pregled:

- Lokacije na padinama Velikog i Malog Žepa, Javornika i Igrišta za planinski rekreativni turizam (alpsko skijanje), kao i područje cjelokupne planine Javor za nordijsko skijanje, pješčenje, planinarenje;

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

- Atraktivne lokacije sela i zaselaka za razvoj seoskog turizma u kombinaciji sa autohtonom gastronomskom ponudom (romanijski skorup-kajmak i druge vrste mliječnih proizvoda koje se zasnivaju na tehnologiji pripreme u kolibama na dimu, npr. mladi kajmak, razne vrste sireva, romanijski med, ostali domaći poljoprivredni i prehrambeni proizvodi);
- Bogatstvo divljači, upravljanje lovištima, uzgoj i zaštita divljači kao potencijal za lovni turizam;
- Kvalitet vazduha, po čemu se nalazi na vodećem mjestu u Evropi, te isto tako predstavlja značajan resurs-osnov za razvoj zdravstveno-rekreativnog turizma (vazдушna banja, visinske pripreme sportista). Ovdje je vazduh bolji nego što to pokazuje i sama nadmorska visina lokaliteta Han Pijesak. Planinska visoravan od prosječno 1.000 metara nadmorske visine ima kvalitet vazduha kao konusna planina na 1.500 metara, jer visoravan svojom širinom sprečava prodor nizijskih vazдушnih masa i njihovo miješanje sa vazduhom na visoravni;
- Graditeljsko nasljeđe kao potencijal za razvoj kulturno-istorijskog turizma.

Turistička infrastruktura u opštini Han Pijesak nije razvijena. U zvaničnoj statistici nema registrovanih dolazaka i noćenja turista. Prema određenim saznanjima postoje dva registrovana ugostiteljska objekta i jedan planinski kamp koji imaju organizovan smještaj i pružaju usluge noćenja (cca 30 kreveta). U gradskom naselju postoji hotel „Gora“ koji 20 godina nije u funkciji – u procesu privatizacije je otkupljen od strane DOO „Termag“ Rogatica i trenutno se obavlja sanacija objekta, ali nije poznata namjena i funkcija objekta.

Razvoj turizma u domenu alpskog skijanja podrazumijeva značajna ulaganja u infrastrukturu – instalaciju vertikalnih žičara i ski-liftova, rješavanje imovinsko-pravnih odnosa, izgradnju prateće turističke infrastrukture itd. Ovo pitanje je uvijek aktuelno i bez obzira na velika finansijska ulaganja, u prethodnom periodu je bilo nekoliko privatnih inicijativa za uspostavljanje ski-centra na području opštine Han Pijesak.

Što se tiče kulturno-istorijskog turizma najveći potencijal je vezan za kulturno-istorijsko nasljeđe iz perioda Karađorđevića. Opština Han Pijesak je uz podršku Zavoda za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa Republike Srpske izradila kompletnu tehničku dokumentaciju za rekonstrukciju, rehabilitaciju i sanaciju Ljetnje rezidencije A. Karađorđevića te Studiju izvodljivosti i Biznis plan. Dokumentacija je izrađena 2012. godine za potrebe apliciranja na međunarodni projekat.

POLJOPRIVREDNI POTENCIJALI I PROIZVODI

Opština raspolaže sa oko 8.408 ha poljoprivrednog zemljišta zajedno u privatnom i u državnom posjedu, ali te površine nisu iskorištene. Područje opštine Han Pijesak može se okarakterisati kao planinsko (nisko). Površine su manje više brežuljkaste sa mjestimično blagim i mjestimično strmim nagibima. Dobar dio površina znatno je prošaran kamenjem, tako da je rad mehanizacije na njima otežan. Karakter klime ograničava mogućnost uzgoja više poljoprivrednih kultura, a pogodna je za uzgoj prirodnih i vještačkih livada, pašnjaka, određenih vrsta žitarica (zob, ječam, raž) i krompir.

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

Pod prirodnim okolnostima poljoprivredno-proizvodna koncepcija poljoprivrednih proizvođača sa područja opštine Han Pijesak usmjerena je na stočarsku proizvodnju, tj. govedarsku i ovčarsku, orijentisanu na proizvodnju mesa i mlijeka. U nekoliko zadnjih godina povećano je interesovanje za povećanje broja muznih grla, a samim tim i proizvodnju mlijeka. U 2018. godini na području Han Pijeska prodato je sirovog mlijeka (kroz otkup) u količini 735.330 litara. Na području opštine postoji 7 otkupnih stanica za mlijeko (sa 9 laktofriza), prostorno raspoređenih tako da je cijela opština, odnosno sva sela u sistemu predaje i otkupa mlijeka. Otkup mlijeka vrši mljekara „Milkos“ Sarajevo i „Pađeni“ Bileća. U posljednjih sedam godina (2012-2018) obim stočarske proizvodnje i proizvodnje mlijeka je povećan za 75%, odnosno broj muženih krava je porastao sa 400 na 700, a ukupna proizvodnja mlijeka je povećana sa 1,2 mil. litara na 2,1 mil. litara

Poljoprivredna proizvodnja se obavlja uglavnom na nivou porodičnih poljoprivrednih gazdinstava. U 2018. godini evidentirano je 207 gazdinstava od kojih je 35 komercijalnih. Prema popisu stanovništva (2013) 448 domaćinstava ili 32% od ukupnog broja domaćinstava na području opštine se izjasnilo da obavlja poljoprivrednu djelatnost, dok ih se 75 izjasnilo da prodaju poljoprivredne proizvode na tržištu. Broj mini-farmi sa 3 do 10 grla krupne stoke (krava) je oko 100 i ovaj trend je stalno rastući, oko 10% na godišnjem nivou.

Ukupan broj grla krupne stoke (goveda) je oko 1.500. Pored individualnih poljoprivrednih proizvođača, na području opštine Han Pijesak postoji i Akcionarsko društvo „Planina“ za poljoprivredno-stočarsku proizvodnju, koje se bavi uzgojem goveda. U ranijem periodu su se uzgajale i ovce i konji, a AD „Planina“ je bila registrovana kao ergelski centar u Republici Srpskoj. Sadašnje matično stado čini matično stado goveda, koje broji 400 grla (u ljetnom periodu krave su sa telicima na paši; telici se prodaju kada dostignu tjelesnu masu 150-200 kilograma). AD „Planina“ koristi 3030 ha poljoprivrednih površina, koje su u državnom vlasništvu.

Lokalno stanovništvo se takođe u značajnom obimu bavi ovčarstvom radi proizvodnje mesa i vune. Ovčije mlijeko se ne prerađuje niti otkupljuje i ne postoji tradicija proizvodnje mliječnih prerađevina od ovčijeg mlijeka. Zbog bolesti bruceloze u nekoliko posljednjih godina značajno se smanjio broj grla ovaca (za 2/3) i posljednjih 5 godina je na godišnjem nivou od oko 5.000 hiljade grla. Oko 10 poljoprivrednih gazdinstava ima farme sa po 100 i više grla. Rasni sastav je kombinovan, dominira rasa pramenka. Jedno poljoprivredno gazdinstvo i ujedno jedino tog obima ima čistu rasu romanovsku sa oko 500 grla. Ostale poljoprivredne djelatnosti se obavljaju u manjem obimu i uglavnom za sopstvene potrebe (kozarstvo, peradarstvo, pčelarstvo, ratarstvo itd).

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

U posljednjih nekoliko godina povećano je interesovanje za komercijalni uzgoj krompira. Postoji nekoliko komercijalnih gazdinstava koja su u značajnom obimu zasijala površine pod krompirom, od kojih je najveće gazdinstvo proizvelo preko 1000 tona u posljednje tri godine na ukupno kultivisanih 30 ha zemljišta. Potencijal za uzgoj krompira postoji kako na strani prirodnih uslova tako i zbog činjenice da je krompir sa područja romanijskog platoa (kome pripada i opština Han Pijesak) veoma tražen na tržištu.

Pošto se u današnje vrijeme veoma cijene tradicionalni proizvodi, jedinstveni po sastavu i načinu proizvodnje i prerade, od 2014. godine udruženje žena „Romanijski skorup kajmak“ koje okuplja proizvođače sa područja tri opštine, a to su Han Pijesak, Sokolac i Rogatica, vodi aktivnosti na zaštiti imena i porijekla romanijskog skorup kajmaka. Početkom februara 2017. godine, Institut za intelektualno

vlasništvo Bosne i Hercegovine donio je Rješenje kojim se priznaje ime porijekla „Romanijski skorup-kajmak“ i upisan je kod instituta u registar imena. Udruženje nastavlja dalje aktivnosti na proceduri priznanja statusa ovlaštenih korisnika imena porijekla, tj. registraciji svakog pojedinačnog proizvođača, kao i prijavi žiga i etikete. Prema procjeni Resora za pružanje stručnih usluga u poljoprivredi koje je vodilo cjelokupan proces, procjenjuje se da se na području tri opštine (Han Pijesak, Sokolac i Rogatica) godišnja proizvodnja skorupa trenutno kreće oko 6 tona. Kapaciteti su mnogo veći, jer svi proizvođači samo dio mlijeka koriste za proizvodnju kajmaka, a veći dio se daje u otkup.

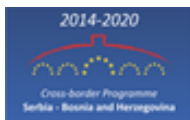
Stručno-savjetodavna podrška poljoprivrednoj proizvodnji nije na zadovoljavajućem nivou. Savjetodavne usluge se pružaju sa nivoa Resora za pružanje stručnih usluga u poljoprivredi, PJ Sokolac (MPŠV RS) kroz nekoliko organizovanih edukacija tokom godine, od kojih je najznačajnija prezentacija Pravilnika o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja za razvoj poljoprivrede i sela. Veterinarske usluge su obezbijeđene kroz djelatnost JU Veterinarska ambulanta Han Pijesak.

ZAPOSLENOST

Ukupnu radnu snagu na području opštine Han Pijesak čini 1.353 lica. Od tog broja 854 je zaposlenih, a 499 nezaposlenih, što čini stopu nezaposlenosti od 37%, koja je veća od republičkog prosjeka za 4% u 2018. godini. Najveći broj zaposlenih je u djelatnosti šumarstva i poljoprivrede – 49%, zatim slijede prerađivačka industrija (13%) i javna uprava (12%). Izuzetno loš pokazatelj odnosi se na učešće žena u radnom kontingentu i on je u relativnom pogledu dosta izraženiji u odnosu na republički prosjek nego što je to opšta stopa zaposlenosti/nezaposlenosti i u tom smislu teret nezaposlenosti na području opštine nose žene, kao teško zapošljiva kategorija. Razlog tome je svakako struktura privrede, gdje dominiraju „muški“ poslovi (šumarstvo i drvoprerađa).

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

NEZAPOSLENOST

Nezaposlenost na području opštine je izuzetno visoka. Iako zvanično u posljednje tri godine ima manje nezaposlenih, kada se uporede opšti demografski podaci, nezaposlenost je na relativno istom nivou. Takođe, u analizi zaposlenosti i nezaposlenosti se mora voditi računa o licima koja su zaposlena kod poslodavaca van Han Pijeska, sa stalnim prebivalištem u Han Pijesku (što je objašnjeno kod migracija), a stvarno žive i rade van Han Pijeska. Zavod za zapošljavanje RS - Biro Han Pijesak svake godine vrši analizu potreba i procjene za radnom snagom na osnovu anketa među poslodavcima i nezaposlenim. Što se tiče poslodavaca nisu istaknute potrebe koje postojeća kvalifikaciona struktura ne može zadovoljiti, tj. nema deficitarnih kadrova. Stopa nezaposlenosti prema zvaničnim podacima je 37% i u posljednje 3 godine je smanjena za 4% (sa 41%).

U strukturi nezaposlenih najveće učešće je osoba u životnom dobu od 30 do 50 godina (40%), kao i preko 50 godina (35,8%). Učešće nezaposlenih u dobi do 30 godina je 23,8%. Prema podacima prikazanim u prethodnoj tabeli, najveći broj nezaposlenih osoba je sa srednjom stručnom spremom (41,88%), zatim slijede nekvalifikovani, polukvalifikovani i kvalifikovani kojih je ukupno 44,69%, 10% je osoba sa visokom školskom spremom, dok je sa višom školskom spremom njih manje od 2%, baš kao i magistara/master kojih je manje od 1%. U prikazu prethodnih podataka izrazito nepovoljan trend se ogleda u polnoj strukturi, gdje većinu nezaposlenih, odnosno manje zaposlenih čine žene. Osim toga, procjena je da je oko 5-10% žena neevidentirano na tržištu rada.

OBRAZOVANJE

Na području opštine organizovano je predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje.

U skladu sa negativnim demografskim trendovima, najizraženije je stalno smanjenje učenika u školama. U odnosu na podatke iz 2009. broj učenika u osnovnoj školi se smanjio za 26% ili 72 učenika. Ukupan broj učenika na nivou osnovne i srednje škole se u istom periodu smanjio za 32% ili 136 učenika. U posljednjih pet godina smanjenje je 20% u obje škole.

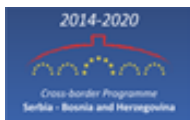

Od osnovnih škola, postoji samo jedna - OŠ „Milan Ilić Čiča Šumadijski“ u Han Pijesku. Škola je osnovana i počela sa radom školske 1909/1910. godine. Sada osnovnu školu pohađa 206 učenika. Osnovna škola ima 2.900 m² zatvorenog prostora, a sa dvorištem ukupno 7.000 m². Prostorije škole su u relativno dobrom stanju, fasadna stolarija je kompletno zamijenjena i opremljene su elementarnom opremom. Funkcionalno je 15

učionica. Broj nastavnog osoblja je 11 i njihova kadrovska struktura zadovoljava potrebe. U školi se poštuje princip multietičnosti. Škola aktivno sarađuje sa nevladinim organizacijama. Da bi se postigao napredak u vaspitno-obrazovnom radu, potrebno je uvođenje novih oblika rada u nastavni proces, savremene opreme i očiglednih sredstava (za fiziku, hemiju, biologiju). Školska učila su oštećena ili zastarila tako da je to trenutno najveći problem u izvođenju nastave. Škola trenutno ima

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

kabinet informatike sa 12 računara, a u procesu je opramanja jedne multimedijalne učionice sa multimedijalnom tablom, kamerom, računarom i pratećom opremom.

Srednja škola radi kao odjeljenje srednje škole Sokolac - SŠC „Vasilije Ostroški“ i trenutno postoji samo gimnazija. Škola je otvorena 1964. godine pod imenom Gimnazija „Svetozar Kosorić“. Ovu školu je u 2018. godini pohađalo 86 učenika, raspoređenih u 4 odjeljenja (jedan razred-jedno odjeljenje). Uključujući dvorište, Srednja škola raspolaže prostorom od 2.100 m³. Prostorije u kojima se

izvodi nastava su u dosta dobrom stanju (okrečene, potpođene laminatom, stolarija je nova, ali su oluci i krov škole dotrajali). Funkcionalno je 6 učionica. Opremljenost učilima zadovoljava nastavni minimum, odnosno postoje osnovna učila za izvođenje nastave. Što se tiče kadrovske strukture nastavnika, nastavu u svim predmetima izvode verifikovani nastavnici. Većina nastavnika dolazi iz Sokoca i ovdje predaje.

Zbog razuđenosti opštine i činjenice da je obrazovanje organizovano samo u opštinskom centru, opština organizuje prevoz učenika. Po zakonu je obavezno organizovanje prevoza za učenike osnovne škole, ali su uslugom obuhvaćeni i učenici srednje škole te učenici srednje škole (18) kojima se subvencionira prevoz do Srednje škole u Vlasenici. Ukupan broj učenika putnika koji putuju do škole u Han Pijesku je 74. Ukupan iznos koji se izdvaja za finansiranje ove namjene je oko 60.000 KM na godišnjem nivou.

Pored navedenog, opština Han Pijesak svake godine izdvaja finansijska sredstva za finansiranje materijalnih troškova u Srednjoj školi (el.energija, voda, telefon), zatim u osnovnoj školi se sufinansira produženi boravak, kapitalni projekti (ukoliko se sredstva obezbijede od donatorskih sredstava), tekuće popravke i stručno usavršavanje, kao i sufinansiranje nabavke uglja za zajednički sistem grijanja koji koriste obje škole i opština. Ukupno izdvajanje za finansiranje obrazovanja (osnovnog i srednjeg) na godišnjem nivou se kreće oko 5% od ukupnog budžeta Opštine.

Kada je u pitanju visoko obrazovanje, većina učenika koji završe srednju škole upisuje fakultete, većinom na univerzitetima u Istočnom Sarajevu, Sarajevu, Beogradu i Novom Sadu. Broj upisanih studenata u školskoj 2015/2016. godini je 120, a u istoj godini je diplomiralo 9 studenata. Opština Han Pijesak je 2014. godine uvela sistem stipendiranja studenata u 3 kategorije- ostvareni natprosječni uspjeh, studenti iz porodica lošeg materijalnog stanja i studenti iz određenih socijalnih kategorija (porodice poginulih, djeca invalidi, sa jednim ili bez oba roditelja).

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

KULTURA I SPORT

Nosioci kulturnih aktivnosti u opštini Han Pijesak su JU Narodna biblioteka „Branko Čučak“ i JU Centar za omladinu i sport „Pogled“.

Narodna biblioteka Han Pijesak baštini tradiciju Narodne knjižnice i čitaonice iz 1923. godine. Najstarija je kulturna ustanova u gradu i jedan je od nosilaca njegovog kulturnog života. Biblioteka raspolaže raznovrsnim knjižnim fondom od 25.616 bibliotečkih jedinica. Biblioteka organizuje manifestaciju „Čučkovi književni susreti“ koja se održava od 2009. godine i nosi ime istaknutog književnika i publiciste Branka Čučka, promoviše značajna imena i događaje naše književnosti, kulture i istorije. Manifestacija je već godinama rangirana u sam vrh manifestacija od izuzetnog kulturnog značaja u Republici Srpskoj. U bibliotečkoj mreži su i 2 školske biblioteke. Broj korisnika biblioteke je oko 4,5% u odnosu na broj stanovnika.

Biblioteka nema odgovarajući prostor - smještena je u prostorijama Srednje škole. Trenutno raspolaže sa 188 m², gdje je postavljeno 615 metara polica za monografske publikacije i 6 metara polica za serijske publikacije. Prostorije su nefunkcionalne i loše raspoređene, nedovoljan ih je broj i uopšte su u lošem stanju

Centar za omladinu i sport osnovan je 2001. godine, prvobitno kao Centar za kulturu i sport. Centar se bavi organizacijom sportskih turnira i svih sportskih dešavanja u sportskoj dvorani, kao i organizacijom kulturnih dešavanja u opštini Han Pijesak. Ukupan broj dešavanja u organizaciji Centra je oko 40 na godišnjem nivou. Svojim radom Centar afirmiše kulturu i sportski život u Han Pijesku. U okviru Centra pokrenut je rad Kreativne radionice i Foto-kluba. Centar upravlja bioskopskom salom i galerijom te sportskom dvoranom, a koje su u vlasništvu Opštine.

Na području opštine Han Pijesak od sportskih objekata postoje: Sportska dvorana, izgrađena i stavljena u upotrebu 2004. godine, ukupne korisne površine 790,52 m² i Stara fiskulturna sala „Sokolski dom“, izgrađena 1946. godine, ukupne korisne površine oko 550 m², potpuno devastiran objekat – nije u upotrebi, a trenutno se izvode radovi na sanaciji krova. Sportski tereni na području opštine Han Pijesak su: Fudbalski stadion na Boračkom brdu, dimenzija 100x70 metara; Manji fudbalski stadion, iza Crkve na Boračkom brdu, dimenzija 90x45 metara; Igralište betonsko za mali fudbal kod Osnovne škole u Han Pijesku, dimenzija 40x25; Igralište betonsko za odbojku i košarku kod Osnovne škole u Han Pijesku, dimenzija 30x20; Igralište betonsko za mali fudbal kod Doma zdravlja u naselju Bukova Glava u Han Pijesku, dimenzija 40x25.

Postojeća sportska infrastruktura ne zadovoljava potrebe normalnog funkcionisanja nastave fizičkog vaspitanja u školama i odvijanja sportsko-rekreativnih aktivnosti, jer jedan zatvoreni sportski objekat nije dovoljan posebno kada se uzme u obzir da karakter klime zahtijeva da se sportske aktivnosti u većem dijelu godine odvijaju u zatvorenom prostoru.

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

ZDRAVSTVENA I SOCIJALNA ZAŠTITA

Jedina zdravstvena ustanova na području opštine Han Pijesak je JU Dom zdravlja „Milenko Narančić“ kao ustanova primarnog nivoa zdravstvene zaštite. Primarna zdravstvena zaštita bazirana je na principima porodične medicine u dva tima, kojim je pokriveno cjelokupno stanovništvo opštine uz nesigurnu pretpostavku da oko 5% građana nije registrovano. Sekundarni i tercijarni nivo

zdravstvene zaštite lokalno stanovništvo ostvaruje u medicinskim centrima u okruženju. To značajno utiče na socijalno-zdravstvene uslove života, jer iziskuje dodatne troškove liječenja i zbog udaljenosti zdravstvenih centara povećava rizike usljed hitnosti, posebno u zimskim uslovima.

Zgrada Doma zdravlja ima 1.207 m², od čega je neiskorišćenog (praznog) prostora preko 40%. Ova institucija poštuje princip dvadesetčetvoročasovnog radnog vremena. Tehnička opremljenost je, uz neke izuzetke, zadovoljavajuća, a u 2010. godini opremljene su dvije ambulate porodične medicine.

U Domu zdravlja je zaposleno 25 radnika, od čega 19 medicinskih. Doktora medicine ima 5, od kojih su 4 specijalisti i 1 stomatolog.

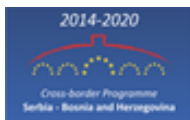
Prihodi Doma zdravlja uključuju prihode Fonda zdravstvene zaštite RS, prihode od participacije, prihode iz budžeta Opštine te ostale prihode u manjem obimu. Prihodi iz budžeta Opštine su značajno povećani i trenutno su na nivou 18,26% ukupnih prihoda. Pokrivenost stanovništva zdravstvenim osiguranjem je na nivou oko 90% posljednjih godina.

Prema evidenciji Doma zdravlja najčešće bolesti su: kardiovaskularne bolesti, opstruktivne bolesti pluća, reumatične bolesti, sezonske infektivne virusne bolesti (grip) te porast broja maligniteta.

Glavni nosilac socijalne zaštite u opštini je Služba za socijalni rad pri Odjeljenju za privredu, finansije i društvene djelatnosti opštinske uprave opštine Han Pijesak. Opština nema uspostavljen Centar za socijalni rad, a takođe ne postoji ni jedna ustanova socijalne zaštite. Lica sa područja opštine Han Pijesak smještaju se u neku od takvih ustanova po drugim mjestima Republike Srpske. Opština Han Pijesak nema izrađenu socijalnu kartu, što otežava procjenu i planiranje u oblasti socijalne i zdravstvene zaštite. Nepostojanje ažuriranih podataka otežava praćenje socijalno ugroženih grupa, pružanje zaštite i ostvarivanje svih prava koja pripadaju socijalno ugroženom stanovništvu.

Što se tiče strukture socijalno ugroženih lica i porodica, uglavnom su to stari, nezaposlena lica sa djecom ili bez djece, invalidi, raseljena lica i osobe sa mentalnim poteškoćama. Opština za socijalnu zaštitu trenutno izdvaja oko 10% godišnjeg budžeta. U posljednjih pet godina obim izdvajanja je povećan za 65%.

STANOVANJE

Prema popisu stanovništva (2013) ukupan broj stanova u opštini Han Pijesak je 2.100 (obuhvaćeni su stanovi i u individualnom i u kolektivnom stanovanju), ukupne površine 119.912 m², što čini prosječnu površinu jedne stambene jedinice od 57,10 m². Jednosobnih stanova je 68, dvosobnih 1.526, trosobnih 381, četvorosobnih 91, petosobnih 21, 6 i više soba 13. Intenzitet stambene izgradnje je nezadovoljavajući, u posljednjim godinama nema izgradnje kolektivnih objekata stanovanja, a individualni objekti se grade u zanemarivom broju (do 5 godišnje).

Izuzetno nepovoljan podatak se odnosi na činjenicu da je 32% od ukupnog broja stanova prazno, odnosno da se 65% koristi za stanovanje i 3% za ostale namjene. Ukupan broj zgrada je 1.327, od toga sa jednim stanom 80%, sa dva stana 13%, sa 3 do 5 stanova 5% i zgrada sa većim brojem stanova ima 2%.

CIVILNA ZAŠTITA I SIGURNOST GRAĐANA

Društvene djelatnosti povezane sa brigom za civilnu zaštitu i sigurnost građana na području opštine Han Pijesak su:

1. Služba civilne zaštite i Odsjek protivpožarne zaštite i spašavanja pri Odjeljenju za opštu upravu opštine Han Pijesak.
2. Ministarstvo unutrašnjih poslova, Policijska stanica Han Pijesak

Sigurnost građana u kontekstu ove strategije možemo posmatrati u kontekstu lične sigurnosti uzrokovane ljudskim utjecajem kao i prijetnji po sigurnost uzrokovanih prirodnim nepogodama. Kada govorimo o rizicima uzrokovanim ljudskim utjecajem, tu prvenstveno mislimo na kriminalitet i javni red i sigurnost, kao i rizici povezani sa miniranim područjima i požarima koji su izazvani ljudskim faktorom.

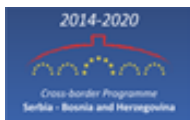
Služba civilne zaštite je 2016. godine izradila dokument pod nazivom „Procjena ugroženosti područja opštine Han Pijesak od elementarnih nepogoda i druge nesreće“.

Kada su u pitanju prirodne nepogode, s obzirom na klimatske i reljefne karakteristike opština Han Pijesak nije ugrožena pojavom poplava, zemljotresa, vjetrova, klizišta niti suša ili grada. Ove prirodne nepogode su se pojavljivale povremeno i u manjem obimu, ali ni jednom nisu imale karakter elementarne nepogode. Jedina elementarna nepogoda od koje postoji ugroženost su snijeg i snježne padavine. Posljednji put je stanje elementarne nepogode od snijega proglašeno u martu 2015. godine. Zaštita i spašavanje od snježnih padavina i snijega je mjera civilne zaštite. U slučaju obilnih snježnih padavina i niskih temperatura Štab za vanredne situacije uvodi određeni stepen pripravnosti i preduzima mjere definisane svojim planovima koje donosi na godišnjem nivou (Plan pripravnosti, Plan mobilizacije, Plan preventivnog djelovanja i Plan hitnog postupanja).

Opština Han Pijesak svake godine izdvaja značajna sredstva za zimsko održavanje lokalnih puteva (u iznosima od minimalno 30.000 KM do 200.000 KM) u zavisnosti od obima i intenziteta padavina.

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

Šumske kamionske puteve po istom osnovu održava ŠG Visočnik, dok magistralne i regionalne puteve održavaju AD „Zvornikputevi“ Zvornik i AD „Romanijaputevi“ Sokolac prema podijeljenim nadležnostima. Zimsko održavanje puteva je na zadovoljavajućem nivou, a čišćenje se u periodima obilnih padavina obavlja prema prioritetima.

CIVILNO DRUŠTVO

Civilno društvo u opštini Han Pijesak čine organizacije osnovane u skladu sa zakonima o udruženjima i fondacijama (na nivou Republike Srpske i BiH). Cjelokupno civilno društvo se u ovom kontekstu može podijeliti u 3 velike skupine: organizacije od posebnog interesa, sportska udruženja i ostala udruženja kao „klasični“ NVO. Sa organizacijama civilnog društva opština Han Pijesak je 2013. godine potpisala Sporazum u cilju formalizacije podrške NVO-ima, a na osnovu zajedničkih vrijednosti koje ostvaruje nevladini i javni sektor, jasne i transparentne procedure međusobne saradnje.

Organizacije od posebnog interesa su: Crveni krst, Udruženje penzionera i Boračka organizacija. S obzirom na njihov karakter, ova udruženja se finansiraju iz budžeta opštine Han Pijesak kao posebne budžetske pozicije, a nivo sredstava se određuje prema kategoriji troškova za koje se traži finansiranje (plate, materijalni troškovi i režije). Sve tri organizacije djeluju kao opštinske organizacije pod pokroviteljstvom krovne organizacije na nivou Republike Srpske. Organizacije djeluju u skladu sa

Organizacije koje djeluju na području opštine Han Pijesak, a ujedno su upisane i u registar sportskih organizacija Republike Srpske te na taj način imaju karakter sportskih klubova su Fudbalski klub „Han Pijesak“, Odbojkaški klub „Han Pijesak“, Sportsko-ribolovno društvo „Pištica“, Planinarsko-ekološko društvo „Visočnik“, Hard Enduro Klub, Karate klub „Han Pijesak“, Taekwondo Klub „Ozon“.

SRD „Pištica“, PED „Visočnik“ i Hard Enduro Klub (1. grupa) okupljaju odraslu populaciju i nisu klasični sportski klubovi takmičarskog karaktera - to su udruženja sportsko-rekreativnog karaktera.

Pravilnikom o finansiranju sporta opštine Han definisani su uslovi i kriterijumi za raspodjelu sredstava planiranih u budžetu opštine za finansiranje sporta.

SAOBRAĆAJNA INFRASTRUKTURA

Područjem opštine Han Pijesak prolazi dio magistralnog puta M-19 Sarajevo-Han Pijesak –Zvornik, koji predstavlja jednu od najznačajnijih putnih veza istočnog dijela RS, odnosno BiH sa Republikom Srbijom. Osim magistralnog puta M-19, na području opštine Han Pijesak se nalazi i regionalni pravac R-467, Han Pijesak-Olovo i putni pravac Han Pijesak – Gođenje - Žepa , koji je prije 10 godina proglašen regionalnim pravcem.

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

Ukupna dužina magistralnih i regionalnih puteva na području opštine Han Pijesak iznosi 60,3 km. Na području opštine Han Pijesak postoje i lokalni putevi, šumsko-kamionski i nekategorisani putevi. Ukupna dužina lokalnih puteva je 120,70 km, nekategorisanih 83,35 km i ulica 9,6. Dužina šumsko-kamionskih puteva je 42 km.

Većina lokalnih puteva je asfaltirana, dok su bez asfaltnog zastora samo čisti šumski putevi. Od ukupne dužine puteva asfaltirano je 163,80 km ili 51%, dok je neasfaltirano 154,2 km ili 49%. Pokrivenost putnom infrastrukturom iznosi oko 90 km/100 km², što je blizu prosjeka razvijenih zemalja (koji iznosi 100-150 km/100 km²) i kada se uzme u obzir da se radi o planinskom i slabo naseljenom području može se konstatovati da je putna struktura relativno dobro razvijena.

TEHNIČKA INFRASTRUKTURA

Telekomunikacione usluge na području opštine Han Pijesak obavlja preduzeće „Telekomunikacije RS“ AD Banja Luka (komercijalni naziv: M:tel). U oblasti mobilne telefonije postoje još dva operatera: BH Telekom i ERONet, a za bežični Internet ZONA DASTO Semtel. Skoro sve usluge koje nudi M:tel dostupne su korisnicima Han Pijeska. Širenjem CLL mreže (tzv. seoskih telefona-pokrivanje ruralnih područja bez kablovske mreže) ostvarena je velika pokrivenost čitave opštine, a time i mogućnost posjedovanja telefonskog priključka, istina sa slabijim, nesigurnijim kvalitetom (rade na bazi sopstvenog napajanja) i sa manje mogućnosti.

Opština Han Pijesak se napaja električnom energijom iz jednog pravca preko kV dalekovoda HE Vlasenica- ČTS 35/10 kV Han Pijesak. Dužina elektromreže na visokom naponu je 118 km, a na niskom naponu je 148 km. U periodu 2012-2016. godine rekonstruisano je 5,2 km mreže na visokom naponu i 18,2 km mreže na niskom naponu. U navedenom periodu nije bilo dogradnje elektromreže.

Najveći nedostatak elektrodistributivne mreže na području opštine Han Pijesak je napajanje iz samo jednog pravca, što u zimskim mjesecima, zbog prekida dalekovoda usljed sniježnih padavina, dovodi do nestanka struje, koji su u nekim godinama trajali po nekoliko dana. Elektrifikacijom su obuhvaćeni svi javni i privatni potrošači, osim nekoliko objekata/lokacija potencijalnog povratka koje su planirane u narednom periodu.

KOMUNALNA INFRASTRUKTURA I USLUGE

Komunalne usluge na području opštine Han Pijesak pruža JKP „Kraljeva Gora“ d.o.o Han Pijesak. Preduzeće je osnovano 2015. godine nakon sprovedenog stečajnog i likvidacionog postupka nad bivšim preduzećem JKP „Javor“. Jedino je preduzeće te vrste na području opštine a pruža sljedeće komunalne usluge: odvoz smeća, održavanje kanalizacije i snabdijevanje vodom. Veći dio

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

finansijskih sredstava obezbjeđuje putem granta od Opštine. Jedan dio sredstava je sopstveni prihod ovog preduzeća, koji ono ostvaruje naplatom vode i odvoza smeća.

Han Pijesak ima organizovano snadbijevanje vodom od sredine XX veka kada je za potrebe naselja i velike kasarne kaptirano glavno izvoriste. Organizovano odvođenje otpadnih i kišnih voda je započelo osamdesetih godina. Vodovodni sistem čine dva izvorišta sa crpnim stanicama i hlorisanjem, prosječnog kapaciteta ~30 l/sec (minimalnog 17 l/sec), tri rezervoara i dvije prekidne komore ukupne zapremine 1210 m³. U sistemu su potisni cjevovodi od izvorišta tj. crpnih stanica do rezervoara, ukupne dužine 12843 m, i distribuciona mreža. Prosječno se godišnje plasira 30 l/sec ka 2.218 stanovnika (900 domaćinstava) i 68 potrošača u privredi. Vodovodni sistem Han Pijesak podmiruje potrebe za vodom sva naselja Han Pijesak, Japaga, Vikend naselje, Bukova glava, Ljeskovac, Mironja, Džimrije i Mrkalji. Na vodovod je priključeno 2.218 stanovnika.

Osnovni uzrok problema u vodosnadbijevanju (ogromni gubici vode i neispravna voda za piće) je dotrajala sekundarna vodovodna mreža, zagađenje vode u vodovodnoj mreži izagađenje podzemnih voda. Prioritet opštine Han Pijesak u domenu vodosnadbijevanja je sanacija sekundarne vodovodne mreže i tretman zagađenja na izvorištu Štekavac.

Na fekalnu kanalizaciju je priključeno ~30% od onih koji su priključeni na javni vodovod, i to: 250 domaćinstava i 70 pravnih lica. Fekalnu vodu sakuplja kanalizaciona mreža ukupne dužine ~2 km. Postoji i kišni kolektor dužine 2 km. Prečišćavanje otpadne vode trenutno ne postoji. Izliv sakupljene otpadne vode je u jamu u šumi. Domaćinstva koja nisu priključena na fekalnu kanalizaciju ispuštaju otpadnu vodu u septičke jame, koje su pretežno propusne. Kišnica koju sakupljaju kišni kolektori se takođe izliva u šumi. Fekalna kanalizacija postoji samo u gušće naseljenom dijelu grada Han Pijeska i to samo tamo gde postoje uslovi za gravitaciono tečenje otpadne vode. Fekalna kanalizacija je nerazvijena, a prečišćavanja otpadne vode nema.

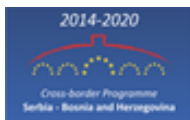
KP Kraljeva gora ne posjeduje vozilo za pražnjenje septičkih jama i čišćenje kanalizacionih cijevi. Kišna kanalizacija nije izgrađena u mjeri koja je potrebna. Nema planske i projektne dokumentacije i sredstava za planski razvoj odvođenja i prečišćavanja otpadne vode.

Svi objekti, pumpne stanice, vodovodna i kanalizaciona mreža su vlasništvo Opštine Han Pijesak koji su dati JKP „Kraljeva Gora“ d.o.o. na upravljanje, održavanje i korišćenje.

Veliki problem opštine predstavlja neriješen sistem toplifikacije. S obzirom na duge zime i niske temperature, grejni period počinje već u septembru, a završava se ponekad i krajem maja.

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

Osim tri ostrvska sistema centralnog grijanja (jedan koji pokriva Osnovnu i Srednju školu, Dom kulture i zgradu Skupštine opštine, drugi koji pokriva direkciju ŠG „Visočnik“ i stambenu zgradu koja se nalazi pored direkcije i treći koji pokriva Dom zdravlja), ostalo su individualni sistemi lokalnog i centralnog grijanja, uglavnom na čvrsto gorivo- bukovo drvo ili ugalj, što izaziva relativno veće troškove u odnosu na sistem toplifikacije koji bi pokrивao šire gradsko naselje opštine Han Pijesak, posmatrano u dugom roku.

Gradsko groblje u opštini Han Pijesak se nalazi u naselju Bogaz. Groblje nije uređeno i nema organizovanog upravljanja grobljem. Groblje se prostire na površini 6.049 m². U toku 2016. i 2017. godine opština je izgradila parking prostor pored groblja ukupne površine 1.650 m². U 2017. godini planirana je izrada projektne dokumentacije za uređenje gradskog groblja i kupovina zemljišta radi proširenja. Namjera je da se nakon ovih realizacije ovih aktivnosti upravljanje grobljem ustupi JKP „Kraljeva Gora“. Osim gradskog groblja, svako selo ima jedno ili više groblja – ukupno 41 (ukupna površina 63.053 m²).

Opština Han Pijesak u urbanom dijelu raspolaže sa oko 150 parking mjesta. Privatni parkinzi se nalaze oko zgrada kolektivnog i individualnog stanovanja. U opštini nije uspostavljena naplata parkinga.

Izgradnja i održavanje javne rasvjete je u nadležnosti opštine. U poslednjih 10 godina izvršeno je značajno ulaganje u javnu rasvjetu pa je sada pokriven gradski centar i sva prigradska naselja do 2 km (Japaga, Bukova Glava i Vikend naselje). Pokrivenost stanovništva javnom rasvjetom je oko 50%.

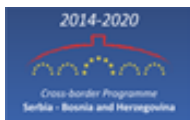
MJESNE ZAJEDNICE

Opština je teritorijalno podijeljena na 5 mjesnih zajednica: MZ Han Pijesak, MZ Pjenovac, MZ Mrkalji i Džimirje, MZ Rijeke i MZ Podžeplje.

Stručni saradnik za mjesne zajednice u opštinskoj upravi sarađuje sa predstavnicima MZ i pruža im pomoć u obavljanju svih administrativno-tehničkih poslova. Zaključak: Što se tiče saobraćajne infrastrukture, može se reći da je ona generalno dobra, uz potrebu za stalnom popravkom i održavanjem. U nadležnosti lokalne samouprave su izgradnja i održavanje lokalnih i nekategorisanih puteva, gdje se svake godine iz budžeta izdvajaju značajna sredstva za čišćenje i održavanje ovih puteva. U pogledu infrastrukture koja nije u nadležnosti opštine stanje je sljedeće: telekomunikacije su dobro razvijene i razvijaju se u skladu sa trendovima za cijelo područje koje pokriva davalac telekomunikacionih usluga i ne predstavljaju barijere u domenu implementacije strategije; elektroenergetska infrastruktura ima nedostatak u pogledu snabdijevanja samo iz jednog pravca, što za posljedicu ima višednevne nestanke struje u slučajevima većih kvarova, a redovne prekide u (2-3 puta godišnje) prilikom redovnih remonta i održavanja, što u potpunosti blokira život i privredne aktivnosti na području opštine. Strateški izazov predstavlja iznalaženje mogućnosti sa nadeležnom elektrodistribucijom da se opština snabdijeva iz još jednog pravca napajanja električnom energijom. Opština Han Pijesak već duži niz godina ima neriješeno pitanje vodosnabdijevanja i odvodnje

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

otpadnih voda. Stanje komunalne infrastrukture je veoma loše i u tom pogledu strateški izazov, ali i zadatak lokalne samouprave u čijoj je nadležnosti rješavanje ovih problema, je sanacija sekundarne vodovodne mreže, izgradnja kanizacionog sistema radi stvaranja osnovnih socijalnih uslova u pogledu sanitarno-higijenskih uslova života, redovnog snabdijevanja vodom, zaštite životne sredine i uslova za razvoj turizma. Ostale javne usluge su na relativno zadovoljavajućem nivou i u narednom periodu treba obezbijediti redovno održavanje, nadogradnju sistema i podizanje opšteg kvaliteta pružanja javnih usluga.

Opštinski organ uprave posjeduje tehničke i kadrovske kapacitete za relativno dobro pružanje usluga fizičkim i pravnim licima. Strateški izazov lokalne samouprave je unapređenje rada lokalne administracije uvođenjem standardizacije u poslovanju (ISO, BFC i slično), pojednostavljenja administrativnih procedura, daljim unapređenjem mehanizama transparentnosti i participacije, kao i unapređenje tehničke infrastrukture posebno u domenu izgradnje adekvatne šalter-sale.

STANJE ŽIVOTNE SREDINE (EKOLOGIJA)

Opština Han Pijesak je uz finansijsku podršku UNDP-a kroz program MDG-F izradila Lokalni ekološki akcioni plan (LEAP) za period 2012-2018. godina. LEAP-om je detaljno obrađeno stanje životne sredine i definisane aktivnosti na unapređenju zaštite životne sredine kroz Mjere i Akcioni plan implementacije.

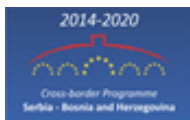

Na području opštine Han Pijesak ne postoji monitoring stanica na kojoj bi se vršilo mjerenje kvaliteta vazduha. Stanje monitoringa kvaliteta vazduha je na dosta niskom nivou u cijeloj RS (postoje određena praćenja i mjerenja kvaliteta vazduha u Banja Luci, Bijeljini i Gradišci), a još uvijek nije uspostavljen katastar zagađivača i katastar emisija u vazduh. Kao potencijalni zagađivači vazduha na području opštine su: izduvni gasovi iz saobraćaja, emisije iz ložišta i emisije iz tehnoloških procesa. Zbog karaktera potencijalnih zagađivača ne postoji ozbiljna opasnost po zagađenje vazduha. Identifikovani potencijalni zagađivači su: vozila u saobraćaju, 4 kotlovnice koje ukupno godišnje troše oko 550 tona uglja i privredni subjekti (pilane-13, klaonica i fabrika za preradu mesa, preduzeće za preradu sirove kože, tri benzinske pumpe, kamenolom i AD za poljoprivredno stočarsku proizvodnju).

Što se tiče hidroenergetskih potencijala, opština ne raspolaže sa značajnim vodnim resursima, radi se o nekoliko manjih rječica i potoka. Opština Han Pijesak, kao i samo naselje, smještena je na vododjelnici između slivova rijeka Drine i Bosne. U slivu rijeke Drine nalazi se rječica koja nosi naziv Rijeka, čiji se tok formira od Širokog vrela, Velike Komnice i Male Komnice, od jačih izvora, te većeg broja manjih izvora koji izviru iz podnožja Velikog i Malog Žepa. U slivu rijeke Bosne izvire i teče nekoliko rječica, i to: Bjernica, Krivača, Varošnica i Pištica, koje u mjesnoj zajednici Pjenovac formiraju rijeku Stupčanicu. Ukoliko sušni period traje duže, i ove rječice presuše.

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

Ova vrsta otpadnih voda potiče uglavnom iz domaćinstava i privrednih subjekata. Adekvatno prikupljanje otpadnih voda se ne vrši zbog veoma stare kanalizacione mreže i neizgrađenog kanalizacionog sistema. Trenutno postoje samo dva kanalizaciona kolektora sa septičkom jamom, kapaciteta 150-200 m³, koji su u veoma lošem stanju. U naseljima koja nisu pokrivena kanalizacionom mrežom izgrađene su septičke jame, kao prelazno rješenje. Većina jama nije izgrađena prema higijenskim standardima, tako da ne obezbjeđuju prečišćavanje voda prije ispuštanja u podzemlje.

Najbrojniji privredni subjekti u opštini su pilane, kod kojih nastaju oborinske i sanitarne otpadne vode, a koje se u konačnici skupljaju u septičkim jamama. Manipulativne površine oko objekata su uređene samo kod 5 (pet) pilana i kod njih su izgrađeni taložnici. Preostale pilane imaju obavezu da u periodu važenja ekološke dozvole urede manipulativne površine, izgrade taložnike, separatore masti i ulja, te potom da vrše analizu uzoraka ispuštene prečišćene otpadne vode. Rezultati ispitivanih parametara se nalaze ispod maksimalno dozvoljenih vrijednosti koje su određene propisima.

Na području opštine nije razvijena ratarska poljoprivredna proizvodnja, tako da nema velike upotrebe vještačkog đubriva. Stanovništvo se uglavnom bavi stočarstvom, a nastalo stajsko đubrivo se koristi za đubrenje privatnih vrtova i bašti. Objekti za odlaganje stajskog đubriva nisu izvedeni na način da su vodonepropusni, a čišćenje i održavanje istih je isključivo u nadležnosti farmera-vlasnika istih. Podaci o emisijama iz poljoprivrednih djelatnosti na području opštine Han Pijesak trenutno ne postoje.

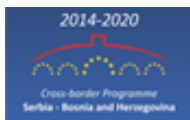
Podatke o kvantitativno-kvalitativnim karakteristikama površinskih voda na području opštine Han Pijesak, Agencija za vode ne posjeduje, obzirom da vodotoci na teritoriji opštine nisu obuhvaćeni monitoringom površinskih voda koji se godišnje redovno provodi u RS.

Podaci o kvalitetu podzemnih voda, a koje se zahvataju na izvorištu Štekavac su trenutno jedino dostupni. Fizičke karakteristike podzemnih voda, koje se zahvataju na izvorištu Štekavac, ispitivane su prilikom svih dosadašnjih analiza. Vrijednost pH za sve analizirane uzorke bila je u granicama vrijednosti za blago bazne vode i iznosi 7,62. Imajući u vidu raspored i regionalni razvoj vodonosnika, kao i rezultate hemijskih analiza, može se tvrditi da se radi o vodama hidrokarbonatne klase, kalcijumsko – magnezijumsko - natrijumsko + kalijumskog tipa. Takođe, uočeno je povećanje mutnoće vode poslije obilnijih padavina, što je direktna posljedica tipa izdani u okviru koje je formirano izvorište Štekavac. Podatke o kvalitetu ostalih podzemnih voda na području naše Opštine, Agencija za vode ne posjeduje, obzirom da se monitoring podzemnih voda ne sprovodi u RS.

Na području opštine Han Pijesak, u MZ Pjenovac, postoji izvorište Štekavac koje je trenutno uključeno u javni sistem vodosnabdijevanja. Drugo izvorište Kraljeva gora, uključeno u sistem vodosnabdijevanja, nalazi se na području opštine Vlasenica. Mikro-biološka i fizičko-hemijska kontrola kvaliteta pitke vode se ne vrši u Han Pijesku. Uzorci sirove i vode za piće se uzimaju i kontrolišu od strane Instituta za javno zdravlje Istočno Sarajevo jednom mjesečno, a velika hemijska

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

analiza se radi jednom godišnje. Sudeći po rezultatima analiza, kvalitet sirove vode i vode plasirane ka potrošačima je nestabilan čemu je uzrok česta pojava mutnoće u sirovoj vodi i odsustvo odgovarajućeg tretmana na lokalitetu Štekavac.

STANJE ZEMLJIŠTA

Nema pojave intenzivne erozije zemljišta, mada postoje bujice, odnosno bujični tokovi. Ukupna površina vodnog zemljišta je 0,042 km², što čini 0,01 % od ukupne površine Opštine.

Kontaminacija teškim metalima i ostalim hemijskim agensima

U toku 1995. god. NATO snage su bombardovale kasarnu JNA, smještenu u naselju Bogaz, i od tada postoji sumnja da je to područje kontaminirano. Međutim, nikad nije vršeno ispitivanje zemljišta sa tog područja, odnosno ne postoji zvanična informacija o tome. Broj oboljelih od malignih bolesti povećan je u odnosu na period prije rata, međutim to nije dovoljno da bi se moglo tvrditi da je to područje kontaminirano.

BIODIVERZITET

Šume su najznačajniji prirodni resurs opštine Han Pijesak. Područje opštine Han Pijesak predstavlja jedno od najbogatijih područja šumama kao prirodnim resursom, ne samo u Republici Srpskoj nego i u BiH.

Na području opštine Han Pijesak nalaze se sljedeća prirodna područja, odnosno površine visoko vrijednih zaštićenih šuma:

- KUSAČE (zajednica jele i smrče) 93,29 ha
- RADOJEVAC (zajednica jele i smrče) 52,90 ha
- TRESETIŠTE NA KRAMU (zajednica bijelog bora i maljave breze) 10,00 ha
- KUSAČE (grupa stabala gorskog javora) 46,72 ha
- KAMENOLOM „PODŽEP (duglazija) 0,50 ha
- ZAŠTITNE šume na strmim terenima 149,48 ha

Kada su u pitanju vrste šuma Hanpjesačkog šumskoprivrednog područja, radi se o mješovitim šumama jele, smrče i bukve sa bijelim borom, u koje je uprskan i planinski javor, a koje pripadaju visoko-ekonomskim šumama sa prirodnom obnovom. Vještačko pošumljavanje sadnjom sadnica vrši se u zanemarljivom obimu zbog nedostataka površina za pošumljavanje. U predmetnim šumama prisutno je veoma kvalitetno prirodno podmlađivanje sastojina.

Pored visokokvalitetnog drveća, u šumama se nalaze i različite vrste divljači, ljekobilja, jestivih gljiva i drugih zaštićenih i rijetkih vrsta biljaka.

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

DIVLJAČ

- stalno zaštićeni su: vjeverica, mala lasica, velika lasica-hermelin, vidra, orao zmijar, škanjac mišar, jastreb kokošar, kobac ptičar, sova buljina (velika ušara), sova šumska, čuk obični, jarebica šumska-lještarka (koka), gavran
- lovostajem zaštićeni su: mrki medvjed, srna obična, zec, golub grivnjaš, golub dupljaš, grlica, jarebica-šumska lještarka (pijevac)
- nezaštićeni su: vuk, divlja mačka

LJEKOVITO BILJE I GLJIVE

Na području opštine nalazi se sljedeće ljekobilje: (kantaron, divlji luk-srijemuž, hajdučka trava, majčina dušica, lazarkinja, divlja kupina, divlja malina, smreka, glog, kičica, divlja lijeska i velebilje-bunika).

Na području opštine nalaze se sljedeće jestive gljive: vrganj, pravi vrganj, proljetni vrganj, crni vrganj, jestiva krasnica, lisičarka, bukovača, mlječnica, biserka, bijela sunčanica.

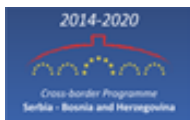
Na području opštine nalaze se sljedeće endemske, rijetke, zaštićene i ugrožene vrste drveća, grmlja i zeljastog bilja: gorski javor, gorski brijest, crni grab, crni trn, divlja jabuka, divlja kruška, divlja trešnja, jarebika, zelena joha, tisa, planinski (grčki) javor, cvjetna breza, duglazija, božikovina, omelika, vimenjak, zavrata bijela, perunika tankolisna, borovnica, slatka paprat, srijemuž, pančiceva omorika, jelenski jezik, evropski ariš, crni bor.

Biljke koje su prisutne, a zabranjene su za sječu, su: tisa, zelena joha, divlja kruška, divlja trešnja, jarebika, božikovina.

UPRAVLJANJE OTPADOM

JKP „Kraljeva Gora“ odvozi otpad na gradsku komunalnu deponiju na lokaciji Mekote, udaljenu 4,5 km od centra Han Pijeska. Organizovanim sakupljanjem komunalnog otpada obuhvaćeno je 1.715 korisnika. Procenat pokrivenosti je za domaćinstva 30% (urbani dio i prigradska naselja), a za pravna lica 90%. Deponija ne zadovoljava osnovne sanitarne uslove, nije spriječen pristup neovlaštenim licima do deponije, niti je podnesen Plan prilagođavanja upravljanja otpadom, što je jedna od obaveza prema Zakonu o upravljanju otpadom. Do deponije, koja je smještena u vrtači u šumskom pojasu, vodi šumski makadamski put. U blizini nema postojećih vodotoka, niti naseljenih mjesta.

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

Postojeći broj kontejnera ne zadovoljava potrebe stanovništva pa se javljaju divlje deponije u prigradskim naseljima. U ruralnim zonama ne postoji organizovan odvoz otpada. Divlje deponije se javljaju na mjestima koja nisu obuhvaćena uslugom sakupljanja i odvoženja komunalnog otpada. U posljednjih nekoliko godina značajno je smanjen broj divljih deponija, u 2018. godini broj divljih deponija je 5 što je smanjenje od 65% u odnosu na 2012. godinu kada ih je bilo 14. Aktivnosti na smanjenju divljih deponija provode JKP "Kraljeva Gora" d.o.o. i ŠG "Visočnik". Na području opštine ne postoje uređene i natkrivene niše za odlaganje otpada. Kontejneri su postavljeni u blizini objekata za stanovanje, javnih ustanova, institucija, organizacija i trgovinskih i zanatskih radnji. Trenutno se otpad ne sakuplja iz ruralnih područja zbog razuđenosti područja i nemogućnosti da se pokriju troškovi. U planu JKP „Kraljeva Gora“ d.o.o. je da u budućem periodu uvede sistem primarne selekcije otpada u koji bi uključili i ruralna područja (apliciran je projekat putem IPA CBC Srbija-BiH).

STANJE GRADSKOG ZELENILA

Na prvi pogled Han Pijesak ostavlja dojam grada punog zelenila. To je posljedica činjenice da je u okruženju visokokvalitetne crnogorične šume, a što je posljedica geomorfologije i nadmorske visine 1.100 m.n.v. i s razlogom daje epitet zračne banje. Međutim, u samom gradskom centru, ima vrlo malo uređenih zelenih površina. U samom centru postoji Centralni gradski park površine 0,52 ha koji je djelimično uređen, i ta površina je premala da bi pripadala grupi parkova. Prema urbanističkoj nomenklaturi parkovima se smatraju zelene površine preko 2,0 ha, a sve koje su ispod te granice se smatraju skverovima.

Na južnoj strani hotela „Gora“ nalazi se zelena površina koja takođe nije uređena a ima svoj potencijal, njena površina je 0,6 ha tako da i ona ne pripada parkovskoj grupi. U ulici Aleksandra Karađorđevića nalazi se kompleks Aleksandra Karađorđevića ukupne površine oko 4,0 ha. Ovaj kompleks je obrastao biranim vrstama visokog crnogoričnog i listopadnog rastinja svih kategorija, i predstavlja značajan fond kvalitetnog zelenila. Ovaj kompleks posjeduje sve attribute gradskog parka i trebalo bi ga u tom smjeru i planirati. Na padinama Boračkog brda gdje se nalazi fudbalsko igralište, spomenik iz NOR-a, pravoslavna crkva, postoji nešto kultivisanog zelenila koje se ne održava. Boračko brdo je planirano kao prostor za sport, rekreaciju, kao gradsko šetalište, mjesto za odmor i rekreaciju.

KULTURNO-ISTORIJSKO I PRIRODNO NASLEĐE

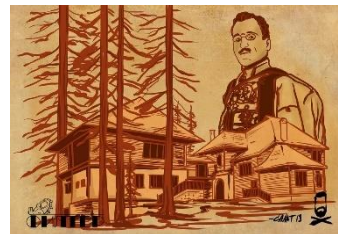
Na području opštine Han Pijeska, kao predjeli prirodnih ljepota koji imaju rekracioni, kulturni i naučni značaj, utvrđeni su i zaštićeni:

- memorijalni parkovi-srednjovjekovni lokaliteti: stari grad-utvrđenje „Pošijak“, naselje „Mačkovac“ i naselje „Mačeha“.
- deset lokaliteta sa ukupno 176 nekropola stećaka.

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

- groblja- dva muslimanska stara groblja (Podžeplje i Nevčka brda), jedno staro srpsko groblje (Mrkalji), tri groblja srpskih vojnika iz 1. svjetskog rata (Igrišta, Ružina voda i Vran kamen) i grob Jovana Tandarića u Šupovini.
- ambijentalni objekti i ambijentalne cjeline sagrađene u periodu Austrougarske i Kraljevine Jugoslavije (Ljetnja rezidencija Kralja A. Karađorđevića, činovničke zgrade i brvnare u ul. A. Karađorđevića i dvojni ambijentalni objekti u ul. S. dobrovoljaca; Zgrade eklektizma (Stara željeznička stanica, Stara direkcija-zgrada šumske uprave, Dom kulture, Zgrada bivšeg SIZ-a i Pravoslavna crkva).
- spomenici i spomen obilježja NOR-a (najznačajnija je Kosturnica sa skulpturalnim monumentima (spomen kosturnica 256 palih boraca) na Boračkom brdu u Han Pijesku kao i više spomen ploča i bista u Han Pijesku i Pjenovcu).
- spomenici prirode: Maljava breza (betula pubescens) - lokalitet Kramske bare na Han Kramu, grupa zelene duglazije (Pseudotsuga Taxifolia) - ostaci rasadnika Gornji Ljeskovac, Pančićeve omorika - lokacija kompleksa dvorca Aleksandra Karađorđevića.

5. SWOT ANALIZA

SWOT analiza je jedna od najčešće korišćenih tehnika za efikasno donošenje strateških odluka, politika, mera i instrumenata za njihovo efektivno ostvarivanje.

GRAD LOZNICA

SNAGE	SLABOSTI
• Povoljan geografski položaj i bogatstvo prirodnih resursa • Dugogodišnja politička stabilnost • Visok stepen razvoja privrede i industrijska tradicija • Prisustvo domaćih i stranih kompanija u industrijskoj zoni Šepak • Postojanje više zona privređivanja na teritoriji grada u kojima posluju domaće kompanije i strane kompanije • Institucionalna podrška razvoju privrede (ARRA, NSZ....) • Na teritoriji grada Loznice postoje slobodne „brownfield“ lokacije i postoje lokacije koje mogu da se infrastrukturno urede za privlačenje novih investitora • Postojanje povoljnih uslova za razvoj svih grana poljoprivrede	• Potrebna je nova infrastrukturno opremljena industrijska zona za dalji razvoj privrede • Nepovoljna demografska struktura • Potreba za ustanovama visokog obrazovanja i usklađenošću obrazovnih profila sa potrebama privrede • Neadekvatna stručnost kadra sa funkcionalnim znanjima • Dominacija poljoprivrednih gazdinstava sa malim zemljišnim posedom bez savremene poljoprivredne proizvodnje • Nedovoljno razvijeni prerađivački kapaciteti za poljoprivredne proizvode • Smanjena aktivnost udruženja privrednika i zadruga poljoprivrednika • Nedovoljna iskorišćenost republičkih i evropskih fondova od strane lokalne

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

• Budžetska podrška za finansiranje projekata od značaja za razvoj privrede sa republičkog i lokalnog nivoa vlasti • Relativno dobra putna infrastruktura, saobraćajna povezanost i savremena turistička signalizacija • Prisustvo različitih turističkih vrednosti (kulturno istorijsko nasleđe, banje, grad, planine, reka) • Porast nivoa svesti lokalnog stanovništva o značaju turizma • Potencijal domaće radinosti • Frekventnost prekograničnog prometa • Rastuća ponuda sadržaja i manifestacija • Aktivnosti lokalne turističke organizacije i razvijeni marketinški alati • Povoljan geografski položaj kao preduslov za infrastrukturni razvoj • Velika ulaganja iz budžeta za izgradnju saobraćajne i komunalne infrastrukture • Kapitalni saobraćajni projekti sa uticajem na područje JLS koji su uvršteni u strateške i prostorne planove Republike (brza saobraćajnica Šabac - Loznica, nastavak izgradnje pruge Valjevo – Loznica) • Cela administrativna teritorija grada pokrivena je planskom dokumentacijom • Urađena Studija saobraćaja grada Loznice • Izrađena Strategija bezbednosti saobraćaja na putevima na teritoriji grada Loznice za period od 2020-2025 godine i godišnji planovi za sprovođenje iste • Uspostavljen sistem nadzornog centra u gradu • Oko 79% asfaltiranih opštinskih puteva (kategorisani putevi) • Oko 75% asfaltirane ulične mreže • Uređena saobraćajna signalizacija u gradu • Organizovan gradsko-prigradski prevoz putnika • Uspostavljen institucionalni okvir za upravljanje parkiranjem	privrede • Nerešeni imovinsko pravni odnosi za „brownfield“ lokacije koje se mogu staviti u funkciju razvoja • Odsustvo povezanosti turističkih usluga u jedan proizvod • Neuređenost obale reke Drine • Nedovoljno licenciranih turističkih vodiča i animatora • Nedovoljan broj i neadekvatna struktura smeštajnih kapaciteta • Delimični nedostatak projektno - tehničke dokumentacije za izgradnju, rekonstrukciju i sanaciju infrastrukture i javnih objekata • Mreža puteva i ulica nije u potpunosti uređena • Nedovoljno izgrađenih pešačkih i biciklističkih staza • Nedovršena obilaznica oko centralnog urbanog dela grada • Natprosečno povećano saobraćajno opterećenje određenih putnih pravaca u gradskoj zoni • Nedovoljan broj parking mesta (javna parkirališta, javne parking garaže, parking zone, i sl.) • Nedovoljna obezbeđenost pružnih prelaza branicima i polubranicima • Nepotpuna baza podataka u oblasti putne infrastrukture • Nedovoljna iskorišćenost obale reke Štira kao prirodnog zelenog koridora u urbanoj sredini • Nedostatak zemljišta u vlasništvu Grada za izgradnju objekata javne namene • Nedovoljno razvijen sistem kanalizacije u prigradskim i seoskim zonama • Minimalna nepokrivenost seoskih područja vodovodnom mrežom • Delimična zastarelost postojeće vodovodne mreže • Neravnomerno razvijena telekomunikaciona mreža u seoskom području • Nedovršena zamena postojeće ulične rasvete energetski efikasnom rasvetom u
--	---

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

• 92% stanovništva je snabdeveno pijaćom vodom • Izrađena projektno - tehnička dokumentacija za izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda • Uspostavljen sistem daljinskog grejanja u samom gradskom jezgru • Postojanje kapaciteta za priključenje novih korisnika na sistem daljinskog grejanja • Razvijena distributivna elektroenergetska mreža na području grada • Sigurno i pouzdano napajanje većeg dela teritorije grada sa tri trafostanice 110/35 kV i osam trafostanica 35/10 kV • Preko 90% srednje-naponske mreže u užem gradskom jezgru je izgrađeno podzemnim kablovskim vodovima • Sve novoizgrađene zgrade u poslednjih 20 godina priključene su podzemnim vodovima • Oko 50% ulične rasvete na teritoriji grada zamenjeno je LED sijalicama • Postojanje lokalnog budžetskog fonda za energetska efikasnost u stambenom sektoru • Dobra pokrivenost gradskog i prigradskog područja mrežama mobilne i fiksne telefonije, internetom i kablovskom mrežom • Snažan razvoj građevinarstva - veliki broj izgrađenih poslovnih i stambenih objekata • Prirodni resursi • Monitoring polena u vazduhu • Uspostavljen lokalni sistem monitoringa kvaliteta vazduha • Postojanje automatske merne stanice • Postoje i aktivne su organizacije civilnog društva, koje se bave zaštitom životne sredine • Iskustvo u pripremi i izradi projekata ARRA, kancelarija za mlade, Odeljenje za privredu i lokalni ekonomski razvoj - Odsek za lokalni ekonomski razvoj i Odeljenje za inspeksijske poslove i	seoskim područjima • Nisko-naponsku mrežu u pojedinim delovima prigradskih i seoskih naselja potrebno je rekonstruisati zbog veće pouzdanosti • Nedovoljna pokrivenost gradskog područja toplovođenom i gasnom mrežom • Nerealizovan projekat izgradnje postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda • Nezavršena sanacija i remedijacija zemljišta u kompleksu "Viskoza" • Sistem upravljanja otpadom nije do kraja realizovan • Relativan nedostatak sredstava i opreme za sakupljanje i transport komunalnog otpada • Ograničeni kapaciteti za odlaganje otpada na postojećem sanitarnom lokalnom smetlištu • Stvaranje novih divljih deponija i smetlišta • Neadekvatno sakupljanje i odlaganje ambalažnog otpada • Neiskorišćenost postojeće biomase • Spaljivanje različitih vrsta otpada u domaćinstvima • Nepostojanje adekvatne deponije za građevinski otpad • Problem izlivanja opasnih materija u vodotokove; • Bespravna seča šuma • Nepostojanje katastra zelenih površina i podzemnih instalacija • Ekološka svest građana o značaju zaštite životne sredine • Bespravna gradnja u priobalju reke Drine • Neuređenost plaža na reci Drini • Nepostojanje nadležnosti JLS u kontroli eksploatacije prirodnih resursa
---	---

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

vanredne situacije - Odsek za poslove planiranja odbrane i vanredne situacije • Obnovljivi izvori energije • Postojanje idejnog projekta za rekultivaciju i sanaciju zemljišta u krugu hemijske industrije "Viskoza" • Sadržaj opasnih i štetnih jedinjenja u zemljištu je u granicama maksimalno dozvoljenih koncentracija • Raznovrstan i složen diverzitet flore i faune • Organizovano sakupljanje komunalnog otpada • Postojanje projekta uklanjanja i rekultivacije divljih deponija na teritoriji grada Loznice (izrađen katastar divljih deponija) • Izrađena projektno-tehnička dokumentacija za izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda • Zeleni koridori – ozelenjen značajniji deo grada čime je ostvareno povezivanje zelenih površina • Postojanje zaštićenih prirodnih dobara i spomenika kulture na području grada Loznice • Izgrađen dobar odnos sa medijima (informisanje šire javnosti o značaju zaštite životne sredine) • Potpisan sporazum sa Ministarstvom zaštite životne sredine Republike Srbije o pristupanju Regionalnom centru za upravljanje otpadom. • Usaglašavanje svih važećih zakona i podzakonskih akata koji regulišu materiju zaštite životne sredine sa drugim važećim zakonima i podzakonskim aktima na lokalnom nivou	
ŠANSE • Razvoj infrastrukture (brzi put Loznica-Šabac, autoput Šabac-Ruma-Novi Sad, pruga Loznica –Valjevo) • Prirodni resursi u funkciji razvoja privrede • Slobodna carinska zona Šepak	PRETNJE • Globalna politička nestabilnost • Negativna demografska kretanja i migracije stanovništva • Rad na crno i siva ekonomija • Klimatske promene

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

• Saradnja sa dijasporom i prekogranična saradnja • Veliki broj „brownfield“ lokacija u funkciji razvoja privrede • Dostupnost brojnih evropskih i republičkih fondova • Visoka stopa rasta tražnje hrane na globalnom tržištu • Saradnja sa privrednicima i poljoprivrednicima iz okruženja i udruživanje na bazi klastera • Korišćenje obnovljivih izvora energije • Brendiranje proizvoda sa teritorije grada i unapređenje marketinških aktivnosti na promociji grada • Povezivanje turističkih destinacija u regionu • Razvijena turistička infrastruktura i suprastruktura (uređeni vidikovici, izletišta tematski parkovi, akvapark...) • Razvoj kreativnih industrija • Fondovi nadležnih ministarstava • Pretpristupni fondovi EU za infrastrukturne projekte i energetske efikasnost • Javno - privatno partnerstvo za izgradnju infrastrukturnih objekata • Prekogranična saradnja • Izgradnja brze saobraćajnice Loznica – Šabac • Izgradnja nove deonice državnog puta br. 27 Valjevo - Loznica (istočna obilaznica) • Izgradnja železničke pruge Valjevo - Loznica • Izgradnja regionalnog gasovoda Valjevo - Loznica • Elektrifikacija postojeće železničke pruge Ruma – Šabac – Loznica - M. Zvornik • Potencijal povezivanja prirodnih i kulturno-istorijskih lokaliteta Loznice zelenim koridorima, kao i povezivanje sa naseljenim mestima • Viši stepen korišćenja obnovljivih izvora energije • Trend uređenja prostora urbanističkim	• Povećan priliv migranata kao pretnja razvoju • Nedovoljan broj obučanih kadrova • Odliv kvalifikovanih kadrova • Neprilagođenost sadržaja obrazovnih programa zahtevima tržišta • Neumrežavanje turističke ponude u turistički proizvod • Limitirane nadležnosti JLS • Nedovoljni kapaciteti inspeksijskih službi • Nerešeni imovinsko-pravni odnosi za realizaciju infrastrukturnih projekata • Elementarne nepogode i poplave • Nepovoljni demografski trendovi • Bespravna gradnja • Lokalitet gradske deponije • Elementarne nepogode • Flotacija u nekadašnjem rudarskom kompleksu „Zajača“ • Nekontrolisan lov i ribolov • Nekontrolisano ispuštanje opasnih materija • Limitirane nadležnosti JLS; • Degradacija i uništavanje šuma • Ekološki problemi (smetlišta, divlje deponije, itd.) • Klimatske promene • Nekontrolisana upotreba hemijskih sredstava u poljoprivredi • Nedoovoljene aktivnosti u zaštićenim područjima • Nelegalna eksploatacija šljunka u reci Drini
---	--

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

rešenjima koja se fokusiraju na pešačenje i biciklizam • Pripadnost Evro-regionu Drina, Sava, Majevica za realizaciju projekata u oblasti zaštite životne sredine • Zaštita prirodnih resursa i stavljanje u funkciju proizvodnje organske hrane, eksploatacija i distribucija pitke vode, • korišćenje obnovljivih izvora energije i dr. • Aktivna saradnja sa potencijalnim donatorima • Ulazak u EU kao mogućnost za korišćenje fondova u cilju zaštite životne sredine • Usaglašavanje i kontinuirano praćenje postojeće zakonske regulative u oblasti zaštite životne sredine sa EU propisima • Dostupnost i korišćenje Republičkih i stranih fondova za sprovođenje projekata u oblasti zaštite životne sredine • Regionalna i prekogranična saradnja – međuopštinsko i regionalno povezivanje i saradnja u oblasti zaštite životne sredine • Uključivanje većeg broja ljudi i institucija u proces promocije zaštite životne sredine • Podsticaj firmama koje se bave upravljanjem otpadom • Javne akcije čišćenja pojedinih lokacija • Razvoj cirkularne ekonomije • Organska proizvodnja hrane	
--	--

OPŠTINA HAN PIJESAK

SNAGE	SLABOSTI
• Povoljna geografska lokacija i dobra komunikaciona povezanost sa velikim potrošačkim i industrijskim centrima-Sarajevo, Tuzla • Bogatstvo šumskih resursa i biodiverzitet šumskih ekosistema • Razvijena putna mreža na području opštine i dobro organizovano zimsko	• Neiskorištenost turističkih potencijala i nerazvijena turistička infrastruktura • Depopulacija i nepovoljna starosna struktura stanovništva • Mali broj povratnika i nepovoljna starosna struktura povratničke populacije • Negativan prirodni priraštaj i migracioni

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

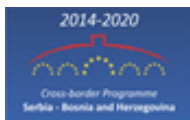

održavanje puteva • Lideri u vođenju i primjeni međunarodnih standarda u poslovanju u šumarstvu • Tradicija drvoprerađivačke proizvodnje i drvoprerađivanja bazirana na lokalnom resursu, koja nije zavisna od uvoznih sirovina • Instalirani kapaciteti za preradu drveta (objekti, oprema) u privatnom sektoru i sopstveni kapaciteti u pogledu vlasništva Opštine nad fabrikom tekstilne industrije • Niska stopa kriminaliteta • Nepostojanje značajne ugroženosti od mina • Organizovana i obučena protivpožarna zaštita • Potpuna pokrivenost opštine tehničkom infrastrukturom (telekomunikacije i električna infrastruktura) • Ekološki čista sredina i bez rizika industrijskog zagađenja • Visok stepen uključenosti mladih u sportske aktivnosti • Dobro organizovana biblioteka sa bogatim bibliotečkim fondom i organizacijom značajnih manifestacija • Veliki broj NVO-a sa brojnim članstvom te različitim ciljevima djelovanja i razvijena saradnja sa opštinskom upravom	saldo stanovništva • Niska stopa naseljenosti i rijetka mreža naselja • Nepostojanje saradnje sa dijasporom • Nizak stepen korištenja kapaciteta i finalizacije u drvo-preradi • Loši organizacioni kapaciteti privatnih preduzeća (menadžement, marketing, finansije) • Nedostatak sopstvenih razvojnih sredstava preduzeća u privatnom sektoru • Nedostatak poslovnog povezivanja (klasterizacija, lanac vrijednosti- posebno u drvopreradi) • Napajanje električnom energijom iz samo jednog pravca bez alternativnog snabdijevanja • Usitnjeni posjedi u poljoprivredi, nedovoljna poljoprivredna mehanizacija, nezadovoljavajući rasni sastav u stočarstvu i needukovanost poljoprivrednih proizvođača • Klimatski uslovi ograničavajući za uzgoj većeg broja ratarskih, povrtarskih i voćarskih kultura (samo kulture pogodne za uzgoj u planinskim područjima) • Nerazvijeno tržište poljoprivrednih proizvoda, nedovoljna uvezanost/organizovanost otkupa i prerade poljoprivrednih proizvođača
ŠANSE • Funkcionalno uvezivanje sa susjednim opštinama— međuopštinska saradnja u cilju rješavanja infrastrukturnih, ekonomskih i društvenih problema koji su zajednički za opštine u okruženju • Trend korištenja obnovljivih izvora energije i zainteresovanost investitora (sunčeva energija, energija vjetra, drvna biomasa) • Klimatski, reljefni i prostorni uslovi za	PRETNJE • Marginalizacija Han Pijeska u sistemu regionalne teritorijalne organizacije (pojedine nadležnosti u okviru romanijske regije, a pojedine: birčanske regije) • Klimatski uslovi nepovoljni po infrastrukturu (višednevni nestanak el.energije uz nestanak vode i neprohodni putevi) • Zakonska ograničenja lokalne zajednice

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

razvoj planinskog, avanturističkog i sportsko-rekreativnog turizma • Klimatski i prostorni uslovi povoljni za razvoj stočarstva i proizvodnju zdrave hrane određenih ratarskih i povrtarskih kultura (zob, krompir) uz mogućnost organske proizvodnje • Bogato kulturno-istorijsko i prirodno nasljeđe za razvoj turizma (istorijske lokacije – Crna Rijeka i Vila Karađorđevića; seoski turizam i uvezivanje sa gastronomskom ponudom (romanijski skorup, jagnjetina i sl); avanturizam i priroda (planinarstvo, pješačke staze i sl.)) • Povećana zainteresovanost za javno-privatno partnerstvo u domenu javnih usluga i stimulatívna zakonska regulativa • Povećan interes za organskim proizvodima, zdravom hranom i zdravim načinom života (med, romanijski skorup, meso, krompir, ljekobilje, šumski plodovi itd) • Blizina većih tržišta za plasman poljoprivrednih proizvoda (Sarajevo, Tuzla, Bijeljina) • Klimatske promjene (ugodna ljeta sa normalnim temperaturama) • Geografska blizina EU • Uvezivanje i organizovanje regionalne i prekogranične saradnje	upravljanju prirodnim resursima (šumom i poljoprivrednim zemljištem) • Politička i ekonomska nestabilnost šireg regiona • Umanjivanje predviđene pomoći stranih donatora i izlazak BiH iz fokusa interesovanja • Neriješeni imovinsko-pravni odnosi (restitucija i arondacija) • Zavisnost budžetskih prihoda od iznenadnih izmjena zakonske regulative u pogledu centralizacije/decentralizacije nadležnosti, odnosno finansiranja i alokacije sredstava • Neravnomjeran regionalni razvoj i neusklađena zakonska regulativa specifičnostima ruralnih i planinskih područja • Uticaj globalne ekonomske krize na ekonomsko i socijalno stanje u opštini • Nedovoljno stimulatívni pravni i finansijski okvir u BiH koji odvrća strane ulagače- nesigurnost za investitore • Sporo usvajanje zakona koji omogućuju primjenu standarda EU • Nepostojanje ažurne i usaglašene razvojne strategije na višim nivoima vlastima
--	--

6. POTENCIJALI I MOGUĆNOSTI ZA PREKOGRANIČNU SARADNJU

6.1. ZAJEDNIČKI PROJEKTI ZA OČUVANJE PRIRODE

Razvijanje projekata usmerenih na zaštitu zajedničkih ekosistema

Grad Loznica i opština Han Pijesak imaju jedinstvenu priliku da kroz prekograničnu saradnju razvijaju projekte usmerene na zaštitu zajedničkih ekosistema. Ova saradnja može uključivati stvaranje prekograničnih parkova prirode koji bi obuhvatali značajna staništa i omogućavali migraciju divljih vrsta između dve regije. Takvi parkovi bi pružili ne samo zaštitu biodiverziteta, već i prilike za ekoturizam, obrazovanje i istraživanje.

Prekogranični parkovi: Uspešno uspostavljanje prekograničnih parkova može pomoći u očuvanju biološke raznovrsnosti i promovisanju održivog razvoja. Ovi parkovi bi omogućili zaštitu ključnih ekosistema, kao što su šumski kompleksi i rečni tokovi, koji se prostiru preko granica između Srbije i Bosne i Hercegovine. Takva područja bi mogla uključivati zajednička staništa za vrste kao što su vuk, medved i srna, omogućavajući im nesmetanu migraciju i razmnožavanje.

Koridori za migraciju divljih vrsta: Zajednički projekti mogu se fokusirati i na uspostavljanje ekoloških koridora koji omogućavaju migraciju divljih životinja između različitih staništa. Ovi koridori bi povezivali fragmentirane šumske oblasti, omogućavajući životinjama kretanje bez prepreka i smanjujući rizik od genetske izolacije. Implementacija ovih koridora uključuje identifikaciju ključnih područja, planiranje infrastrukturnih rešenja koja minimiziraju uticaj na prirodu i saradnju sa lokalnim zajednicama kako bi se osigurala njihova podrška i učestvovanje.

6.2. RAZMENA ISKUSTAVA I ZNANJA

Organizovanje radionica, seminara i studijskih poseta

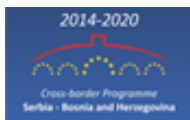
Efikasna prekogranična saradnja zahteva kontinuiranu razmenu znanja i iskustava. Grad Loznica i opština Han Pijesak mogu organizovati radionice, seminare i studijske posete koje omogućavaju stručnjacima iz oblasti očuvanja prirode i održivog razvoja da razmene ideje, najbolje prakse i naučne podatke.

Radionice i seminari: Redovno organizovanje radionica i seminara omogućava stručnjacima, lovcima, ribolovcima, planinarima, ljubiteljima prirode, studentima i zainteresovanim građanima da se upoznaju sa najnovijim metodama i alatima za očuvanje prirode. Teme mogu uključivati upravljanje zaštićenim područjima, metode praćenja biodiverziteta, ekološku edukaciju i uključivanje lokalnih zajednica u projekte zaštite prirode. Pored toga, ovi događaji mogu biti platforma za prezentaciju rezultata istraživanja i projekata, kao i za razvoj zajedničkih strategija za rešavanje ekoloških problema.

Studijske posete: Organizovanje studijskih poseta omogućava praktično učenje i razmenu iskustava na terenu. Stručnjaci, lovci, ribolovci, planinari, ljubitelji prirode, student i zainteresovani građani iz Loznice mogu posetiti projekte u Han Pijesku i obrnuto, kako bi direktno videli primere dobre prakse i stekli nova znanja. Ove posete pružaju priliku za upoznavanje sa specifičnim ekološkim izazovima u različitim regijama i razmatranje potencijalnih rešenja koja se mogu prilagoditi lokalnim uslovima.

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

Mreže za razmenu informacija: Razvoj digitalnih platformi i mreža za razmenu informacija može dodatno olakšati saradnju između Loznice i Han Pijeska. Ove platforme omogućavaju kontinuiranu komunikaciju i razmenu podataka, studija i publikacija, čime se osigurava da svi uključeni akteri imaju pristup najnovijim informacijama i mogu pravovremeno reagovati na promene u ekosistemima

6.3. PODSTICANJE RAZVOJA AGROTURIZMA

Razvoj turističkih programa

Agroturizam predstavlja značajnu priliku za diverzifikaciju prihoda ruralnih područja, promovišući istovremeno očuvanje kulturnog i prirodnog nasleđa. Razvoj agroturističkih programa može uključivati posete poljoprivrednim gazdinstvima, lokalnim zanatskim radionicama i prirodnim lepotama.

Posete poljoprivrednim gazdinstvima: Organizacija poseta gazdinstvima omogućava turistima da se upoznaju sa tradicionalnim metodama proizvodnje hrane, učestvuju u poljoprivrednim aktivnostima i degustiraju lokalne proizvode. Ovi programi mogu uključivati sezonske aktivnosti, kao što su branje voća, žetva i proizvodnja sira ili vina.

Lokalne zanatske radionice: Promocija lokalnih zanata može doprineti očuvanju tradicionalnih veština i stvaranju dodatnog izvora prihoda za lokalne zanatlije. Turisti mogu posetiti radionice i učestvovati u izradi proizvoda poput keramike, tkanja, drvorezbarstva i drugih rukotvorina. Ovi proizvodi mogu se prodavati kao suveniri, što dodatno povećava ekonomski doprinos agroturizma.

Prirodne lepote i ekoturizam: Loznica i Han Pijesak imaju bogatu prirodnu baštinu koja uključuje planine, šume i reke. Razvoj ekoturističkih staza, kampova i vidikovaca može privući ljubitelje prirode i rekreativce. Aktivnosti poput planinarenja, biciklizma, posmatranja ptica i kampovanja mogu biti integrisane u agroturističku ponudu.

Edukativni i tematski programi: Organizacija edukativnih programa i radionica o poljoprivredi, očuvanju prirode i tradicionalnim veštinama može privući turiste koji su zainteresovani za učenje i aktivno učestvovanje u ruralnim aktivnostima. Tematski festivali i manifestacije, kao što su sajmovi poljoprivrednih proizvoda i zanata, mogu dodatno promovisati ruralni turizam.

6.4. DIVERSIFIKACIJA LOKALNIH EKONOMIJA

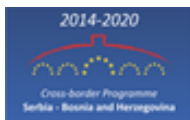
Podrška malim preduzetnicima i zanatlijama.

Diversifikacija ekonomije je ključna za povećanje otpornosti ruralnih zajednica na ekonomske šokove i unapređenje kvaliteta života. Podrška malim preduzetnicima, zanatlijama i razvoju lokalnih proizvoda može značajno doprineti ekonomskoj održivosti Loznice i Han Pijeska.

Podrška malim preduzetnicima: Razvoj programa finansijske podrške, poput mikro-kredita i subvencija, može pomoći malim preduzetnicima da pokrenu ili prošire svoje poslovanje. Ova podrška može uključivati i obuke i mentorstvo u oblasti poslovnog planiranja, marketinga i upravljanja finansijama. Pored toga, lokalne vlasti mogu olakšati pristup tržištu kroz organizaciju sajmova, tržnica i drugih prodajnih kanala.

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

Podrška zanatlijama: Očuvanje i promocija tradicionalnih zanata može stvoriti dodatne izvore prihoda za lokalno stanovništvo. Programi obuke i podrške zanatlijama mogu uključivati kurseve za unapređenje veština, pristup materijalima i alatima, kao i marketinšku podršku za promociju i prodaju proizvoda. Lokalne vlasti mogu pomoći u stvaranju brendova za lokalne proizvode i njihovu promociju na regionalnim i međunarodnim tržištima.

Razvoj lokalnih proizvoda: Stvaranje i promocija lokalnih proizvoda može povećati prepoznatljivost regije i privući turiste i potrošače. Ovi proizvodi mogu uključivati poljoprivredne proizvode, prehrambene proizvode, rukotvorine i suvenire. Uvođenje oznaka geografskog porekla i sertifikacija kvaliteta može dodatno poboljšati konkurentnost ovih proizvoda na tržištu. Pored toga, lokalne vlasti mogu podržati stvaranje zadruga i klastera proizvođača kako bi se unapredila proizvodnja i plasman lokalnih proizvoda.

6.5. PODSTICAJNE MERE

Kreiranje fiskalnih i nefiskalnih podsticaja.

Podsticajne mere su ključne za motivisanje privrednih subjekata i pojedinaca da usvoje prakse koje doprinose održivom razvoju i očuvanju okoline. Postoji nekoliko oblika podsticaja koji se mogu implementirati:

Fiskalni podsticaji:

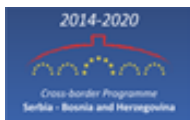
1. **Subvencije:** Subvencije za poljoprivrednike koji prelaze na organsku proizvodnju ili usvajaju održive poljoprivredne prakse. Ove subvencije mogu pokriti troškove sertifikacije, nabavke opreme i drugih potrebnih ulaganja.
2. **Poreske olakšice:** Poreske olakšice za preduzeća koja ulažu u ekološki prihvatljive tehnologije, kao što su solarni paneli, energetske efikasne zgrade i reciklažne pogone. Takođe, mogu se uvesti olakšice za projekte koji doprinose očuvanju prirodnih resursa i smanjenju ekološkog otiska.
3. **Finansijska podrška za istraživanje i razvoj (R&D):** Podrška za projekte istraživanja i razvoja koji se fokusiraju na inovacije u oblasti održivog razvoja i zaštite životne sredine. Ovo može uključivati grantove, niske kamatne stope za kredite ili oslobođanje od poreza na određene investicije.

Nefiskalni podsticaji:

1. **Tehnička podrška i obuka:** Pružanje tehničke pomoći i obuke za poljoprivrednike, preduzetnike i druge zainteresovane strane kako bi se povećala njihova sposobnost da usvoje održive prakse. Ovo može uključivati seminare, radionice, kao i online resurse i vodiče.
2. **Promocija i nagrade:** Organizacija kampanja za promociju održivih praksi i dodela nagrada za najbolje primere održivih projekata i inicijativa. Ovo može pomoći u podizanju svesti i motivisanju drugih da slede pozitivne primere.
3. **Partnerstva i mreže:** Podsticanje formiranja partnerstava i mreža među različitim akterima, uključujući lokalne vlasti, nevladine organizacije, privatni sektor i akademske institucije. Ove

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

mreže mogu olakšati razmenu znanja, iskustava i resursa, te podržati zajedničke projekte za održivi razvoj.

ZAKLJUČAK:

- Prekogranična saradnja između grada Loznice i opštine Han Pijesak ima ogroman potencijal za unapređenje očuvanja prirode i održivog razvoja. Kroz zajedničke projekte za zaštitu ekosistema, kao što su prekogranični parkovi i migracioni koridori, i kroz kontinuiranu razmenu znanja i iskustava, ove dve regije mogu postići značajne ekološke i socio-ekonomske koristi. Uspostavljanje takve saradnje zahteva angažovanje lokalnih vlasti, nevladinih organizacija, naučnih institucija i lokalnih zajednica, ali rezultati mogu doneti dugoročne koristi za očuvanje prirode i unapređenje kvaliteta života svih stanovnika.
- Razvoj održive poljoprivrede, podsticanje agroturizma i diversifikacija ekonomije predstavljaju ključne strategije za unapređenje ruralnog razvoja u Loznici i Han Pijesku. Kroz implementaciju ovih strategija, ove regije mogu postići značajne ekonomske, ekološke i socijalne benefite. Podrška lokalnim poljoprivrednicima, preduzetnicima i zanatlijama, zajedno sa promocijom održivih praksi i razvojem turističkih programa, može doprineti stvaranju održivih i prosperitetnih ruralnih zajednica.
- Prilagođavanje zakonodavstva i kreiranje podsticajnih mera ključni su za postizanje održivog razvoja i očuvanje životne sredine u gradu Loznici i opštini Han Pijesak. Redovna revizija i ažuriranje zakona, u skladu sa najnovijim ekološkim standardima, osiguraće da se lokalne zajednice suočavaju sa izazovima na pravi način. Istovremeno, fiskalni i nefiskalni podsticaji će motivisati pojedince i preduzeća da usvoje prakse koje doprinose održivom razvoju i očuvanju okoline, stvarajući tako temelje za dugoročni ekonomski i ekološki prosperitet.

7. ANALIZA ZAJEDNIČKIH POTENCIJALA ZA RURALNI RAZVOJ U LOZNICI I HAN PIJESKU I MERE ZA PROMOCIJU

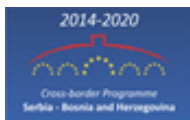
Grad Loznica i opština Han Pijesak imaju zajedničke potencijale za ruralni razvoj koji se mogu grupisati u nekoliko kategorija i zajednički sagledavati sa stanovništva njihovog budućeg unapređenja i razvoja. Najvažniji potencijali koji se mogu razvijati na prekograničnom regionu su:

- Sportsko - rekreativni turizam
- Izletnički turizam
- Manifestaciono-kulturni turizam

Pojedini lokaliteti se prepliću u više kategorija, dok pojedine kategorije imaju veći broj potencijala. U nastavku teksta izdvojeni su najznačajniji potencijali za razvoj i promociju grupisani prema oblicima turizma.

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

7.1. SPORTSKO-REKREATIVNI TURIZAM

Značajni potencijali za razvoj i dalju promociju sportsko-rekreativnog turizma na teritoriji grada Loznice i opštine Han Pijesak su staze za planinski biciklizam, planinarenje, pešačenje, lov i ribolov na Gučevu, u području Tršića i Tronoše, na reci Drini, na području Romanije i Javora. Svi nabrojani lokaliteti su atraktivni i za kampovanje, izlete u prirodu, moto-trke i reli trke.

Ciljne grupe:

Ciljne grupe za gore navedene lokacije su: lovci i planinarska društva iz Srbije, BiH i drugih država iz regiona, ljubitelji prirode, sportisti koji su na visinskim pripremama, ultramaratonci, udruženja i ljubitelji moto i reli trka, biciklisti, turisti koji su u poseti Loznici i Han Pijesku.

Ciljna tržišta:

Sve zemlje bivše Jugoslavije i regiona jugoistočne i centralne Evrope.

Unapređenje turističkih potencijala:

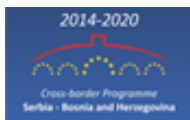
- Obeležavanje staza za planinarenje i pešačenje
- Rekonstrukcija i adaptacija planinskih domova
- Rekonstrukcija i adaptacija lovačkih domova, čeka, osmatračnica i hranilišta
- Postavljanje mobilijara za odmor
- Postavljanje sprava za trening na otvorenom
- Uređivanje staza za reli i moto trke
- Postavljanje izletničkih punktova za celodnevne i poludnevne izlete u prirodi, edukativne, pešačke, planinarske, lovačke, ribolovne i druge ture.
- Organizovanje tradicionalnih uspona
- Unaprediti saradnju planinarskih i lovačkih društava iz prekograničnog regiona
- Organizovanje zajedničkih radionica planinske orjetnacije
- Postavljanje izletničkog mobilijara (klupe, nadstrešnice i drugo)
- Na lokalitetima organizovanje, naučne, ekološke, umetničke radionice, streličarstvo i sportske kampove u prirodi.
- Obeležiti tematske staze (flore, faune, lekovitog i začinskog bilja, gljiva, šumskih plodova...)
- Organizovanje državnih i regionalnih regionalnih sportskih takmičenja

Promotivne aktivnosti:

- Izrada mapa za planinarenje
- Promocija lokaliteta za planinsko trčanje i biciklizam
- Izrada promo video materijala sa prirodnim lepotama lokaliteta i aktivnostima u oblasti sportsko-rekreativnog turizam
- Promocija lokacija od strane influensera koji se bave planinarenjem i turizmom
- Medijska promocija reli i moto trka

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

7.2. IZLETNIČKI TURIZAM

Najznačajnije lokacije za izletnički turizam u Loznici i Han Pijesku su staze za planinski biciklizam i pešačke staze na Gučevu, Javoru i Romaniji i duž reke Drine. Posete svim navedenim lokalitetima primaljivija je posebno u kasno proleće, u letnjim mesecima i u ranu jesen.

Ciljne grupe:

Planinarska društva, lovačka udruženja, ljubitelji prirode, slobodni penjački, izviđači, učenici osnovnih i srednjih škola, turisti u poseti Loznici i Han Pijesku.

Ciljna tržišta:

Sve zemlje bivše Jugoslavije i regiona jugoistočne i centralne Evrope.

Unapređenje turističkih potencijala:

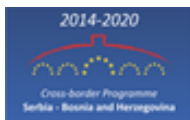
- Uređenje rečnih korita
- Postavljanje izletničkog mobilijara
- Postavljanje izletničkih punktova za celodnevne i poludnevne izlete u prirodi, edukativne, pešačke, planinarske, lovačke, ribolovne i druge ture
- Unapređenje postojećih manifestacija na pojedinim lokalitetima
- Postavljanje turističke signalizacije sa opsom turističkih potencijala u neposrednoj blizini
- Promocija lokaliteta od strane sportista koji posećuju lokalitete
- Uspostavljanje sajmskog dana za prodaju proizvoda domaće radinosti na izletničkim lokacijama
- Obezbediti sadržaje za izletnički turizam i promociju drugih objekata u blizini lokaliteta

Promotivne aktivnosti:

- Izrada promo video materijala sa prirodnim lepotama lokaliteta
- Promocija lokacija od strane influensera koji se bave turizmom
- Medijska promocija manifestacije na lokalitetu
- Poseta turističkih agencija i medija lokalitetu – Medija vikend
- Promocija lokaliteta iz ugla različitih ciljnih grupa – slobodni penjači, izletnici, istoričari umetnosti, itd.
- Promocija lokaliteta kao deo kružne ture značajnih lokaliteta u blizini
- Obnavljanje tradicionalnih i starih objekata na izletničkim lokalitetima (stari mlinovi, vodenice, vajati, i drugo)

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

7.3. MANIFESTACIONO – KULTURNI TURIZAM

Loznica i Han Pijesak bogate su manifestacijama i događajima, i to:

- Vukov sabor - Loznica
- Festival LilaLo – Loznica
- Pesnički pozdrav proleću – Loznica
- Svet žena – Loznica
- Festival glumačkih ostvarenja – Loznica
- Obeležavanje boja na Čokešini – Loznica
- Dan Muzeja jezika i pisma – Loznica
- Noć muzeja – Loznica
- Međunarodni festival folklor „Raspevano proleće“ – Loznica
- Đački Vukov sabor – Loznica
- Međunarodni festival folklor „Pod Iverkom selo što je“ – Loznica
- Mićini i Verini dani, Smotra veterana folklor „Godine su prolazile“ – Loznica
- Smotra folklor „Podrinje kroz igru i pesmu“ – Loznica
- Festival „Na raskrsnici“ – Loznica
- Međunarodna likovna kolonija – Loznica
- Međunarodni festival folklor „Miodrag Miša Spernjak“ – Loznica
- Obeležavanje Cerske bitke – Loznica
- Revija dokumentarnog i etno filma „Aleksandar Saša Petrović“ – Loznica
- Obeležavanje Gučevske bitke – Loznica
- Dani Jovana Cvijića – Loznica
- Vukovi lastari – Loznica
- Gulašijada – Han Pijesak
- "Čučkovi književni susreti" – Han Pijesak
- Uspon na Veliki Žep – Han Pijesak
- Vrani kamen, šetnja do srpskog vojničkog groblja iz Prvog Svedskog rata – Han Pijesak
- Muzički festival „Forest camp“ – Han Pijesak
- Vidovdanske svečanosti – Han Pijesak
- Traktorijada – Han Pijesak

Ciljne grupe:

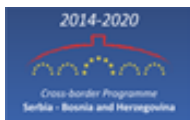
- Organizovane grupe turista, đaci osnovnih i srednjih škola, građani, posetioci iz okolnih opština, ljubitelji tematskih manifestacija iz inostranstva, ljubitelji arheologije i istorije itd.

Ciljna tržišta:

Domaće tržište, tržište zemalja EU, zemlje bivše Jugoslavije i regije sa kojima se graniče Republika Srbija i BiH, itd.

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

Unapređenje turističkih potencijala:

- Uspostavljanje prepoznatljive manifestacije u ruralnoj sredini za promociju i negovanje tradicije, sela i kulturnog nasleđa
- Organizovanje novih i unapređenje postojećih manifestacija i kulturnih događaja za decu i mlađu populaciju sa atraktivnim zabavno edukativnim sadržajima primenom modernih tehnologija
- Inovativni programi i sadržaji koje treba uvesti u postojeće festivale i manifestacije sa ciljem kreiranja atraktivnih sadržaja u turističkoj ponudi obe opštine
- Promocija tradicionalnih i brendiranih proizvoda Loznice i Han Pijeska
- Plasman i prodaja autentične suvenirske ponude Loznice i Han Pijeska
- Integrisanje više srodnih manifestacija u jednu u saradnji sa drugim Turističkim organizacijama, radi zajedničkog nastupa i promocije integrisane turističke ponude
- Brendiranje manifestacija
- Izrada strategije razvoja manifestacionog turizma
- Saradnja sa organizatorima putovanja u zemlji i regionu

Promotivne aktivnosti:

- Poseta influensera manifestacijama
- Profesionalno vođenje FB i intagram profila za manifestacije
- Organizovanje Medija vikenda za vreme trajanja manifestacija
- Predstavljanje manifestacija na sajmovima
- Promocija izložbi fotografija sa manifestacija u drugim gradovima i opštinama
- Izrada promotivnih filmova u vezi manifestacija
- Angažovanje marketing agencije za promociju manifestacija u štampanim i TV medijima
- Promocija manifestacija u Turističkoj organizaciji Srbije i Turističkoj organizaciji Republike Srpske
- Studijska putovanja za novinare i turoperatore

The project is co-funded by EU through the cross-border Programme Serbia - Bosnia and Herzegovina

